

● **Aktuelt** | 6 Lønnsoppgjør i en rar tid ● **Min favorittlærer** | 20 Mímir Kristjánssons favoritt er Sissel Maroni ● **Reportasje** | 22 Sjølivets gleder og farer ● **Intervju** | 25 Ny start for Ida etter en kjip vår

UTDANNING

9

21. AUGUST 2020

utdanningsnytt.no

Flere barn enn før trenger spesialpedagogisk hjelp, men barnehagelærere savner kompetanse.

«Det handler om å ufarliggjøre spesialpedagogikken»

Kristina Ausen, spesialpedagog

Innhold

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

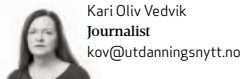
Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

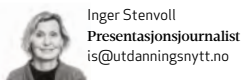
Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Rundt 9000 barnehagebarn trenger spesialpedagogisk hjelp

Hannah går i en barnehage med egne spesialpedagoger etter at foreldrene byttet barnehage. – Vi merket forskjell med en gang hun kom hit, sier mamma Linn Hege Pettersen.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Min favorittlærer	20
Elever drar til sjøs	22
Ida – student i praksis	25
Friminutt	26
Glimt	27
På tavla	28
Innspill	30
Debatt	34
Kronikk	38
Stilling-/kursannonser	41
Minneord	42
Kryssord	44
Lov og rett	45
Fra forbundet	46
Medlemstilbud	50

20

● Innspill 32

Dagens opplæringslov gir ikke rom for utvikling av undervisning i og på samisk. Det er en svakhet som også preger forslaget til ny opplæringslov, skriver sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen.

● Min favorittlærer

Mímir Kristjánsson velger Sissel Maroni som sin absolutte favoritt fra lærerstanden.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Saltvannstimer

Bli med niendeklassinger til sjøs med Oslo sjøskole. Noen ror rundt Hovedøya, andre ror i en bukt og noen fisker krabber og småfisk som skånsomt settes ut igjen.

Mer didaktikk, takk

– Det er så stor forskjell på hvordan den enkelte lærer. Det skulle jeg gjerne ha lært mer om, sier lærerstudent Ida Groven. Utdanning har møtt henne med ujevne mellomrom de siste tre årene.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185.296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Nå starter et kompetanseløft som fra 2025 pøser inn 150-200 millioner kroner i spesialpedagogikk årlig. Puttara FUS barnehage har allerede sin helt egen spesialpedagog, Kristina Aussen.

Foto: Joakim S. Enger

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

Annerledesåret

Ingenting blir helt som det bruker å være i 2020. Ikke skolestarten heller.

En tidligere kollega av meg postet nylig et bilde i sosiale medier av en mann og to damer på tå utenfor et halvåpent vindu. De strekker hals og holder telefonene høyt i været. De tre er foreldre til førsteklasinger i Danmark på første skoledag. På grunn av korona-pandemien måtte de, som så mange foreldre i Norge også, ta farvel og ønske poden lykke til utenfor døra.

Andre steder ble dørene stengt for flere enn bare foreldrene. Barnehager der ansatte fikk påvist covid-19 rakk så vidt å starte det nye året før de måtte sende alle barna hjem igjen.

Og lærerstudentene? Mange av dem fikk ikke avslutningen de hadde sett for seg på videregående i vår. De hadde sikkert, som så mange andre av oss, håpet og trodd at høsten skulle bli litt lettere, litt nærmere normalen. Så åpnet grensene, vi reiste, vi festet, klemte og rykket to skritt tilbake igjen. Korona-viruset hadde ikke hatt late dager.

Men denne gangen vet vi hva vi må gjøre.

Vi må holde avstand, vaske hender, bli hjemme om vi er syke, teste oss for covid-19, og dessverre belage oss på at flere ting må avlyses. For skoler og barnehager betyr det nok få store sammenkomster dette halvåret også. Det blir ikke klassetur, seminarer og kurs. Det spøker for høstfester og teateroppsetning med foreldrene i salen. Det blir nok derimot både utviklingssamtaler og foreldremøter over Teams i høst også, og mer håndsprit. Litervis med mer håndsprit.

Det skal vi klare. Konsekvensene av en uoversiktlig smittespredning er så mye verre. Det er likevel lett å glemme når man går lei.

Rektor Ellen Aas ved Vassbonn skole på Kolbotn i Nordre Follo fikk sin vekker da hun skulle begynne i ny jobb denne høsten. Da hadde korona-smitten nådd både en barnehage og en skole i kommunen. Da jeg intervjuet henne til denne utgaven av Utdanning, fortalte hun om hvilke tiltak de nå iverksetter, og hvordan de har beregnet hvor mange lærere de må ha til stede på skolen før de må gå over til mer fjernundervisning igjen, i verste fall bytte ut skole med oppbevaring.

Det er et eksempel på beredskap skolene og barnehagene må ha. De har omorganisert mange ganger allerede, men er forberedt på å legge om planene, igjen.

Den endringsvilligheten lærerne viser, det ansvaret de tar, står det respekt av. Og den respekten er det verdt å minne om før partene møtes til årets lønnsforhandlinger om få dager.

Jus

Barnehage eid av PBL-styreleder må tilbakebetale 800.000 kroner

Barnehageeier Eirik Husby (bildet) er uenig i tilbakebetalingskravet og vurderer å ta saken til Kunnskapsdepartementet eller å gå rettens vei. Han får full støtte av administrerende direktør i PBL, Anne Lindboe. ARKIVFOTO HANS SKJONG

Styrelederen i Private barnehagers landsforbund har brutt loven ved å bruke for lite penger på bemanning i en av sine barnehager, konkluderer Utdanningsdirektoratet.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Barnehagen det gjelder, er Økernly barnehage i bydel Bjerke i Oslo kommune. En av eierne i barnehagen er Eirik Husby, som eier en rekke barnehager i Norge. Han er også styreleder i PBL, arbeidsgiverorganisasjonen for private barnehager.

I 2017 krevde bydel Bjerke en tilbakebetaling på 800 000 kroner fra barnehagen for brudd på barnehageloven. Bydelen mente barnehagen brukte for lite penger på bemanning.

Husby og PBL har hele tiden bestridt tilsynsresultatet. Da det første gang ble kjent, gikk Husby hardt ut i Klassekampen og mente at det hele var et «politisk tilsyn», og at Oslo kommune var «ute etter private barnehageeiere»

Tap i to klageinstanser

Men i en klage til Fylkesmannen i Oslo og Viken fikk kommunen fullt medhold. Nå har en videre klage til Utdanningsdirektoratet heller ikke ført frem.

– Dette var veldig overraskende. Vi er ikke enige i konklusjonen, sier Husby til Barnehage.no, som først omtalte saken.

Også administrerende direktør i PBL, Anne Lindboe, er uenig i avgjørelsen. PBL vurderer nå å ta saken helt til Kunnskapsdepartementet eller å gå rettens vei.

Trekker seg ikke

Husby selv sier til Barnehage.no at han er lei seg for den negative oppmerksomheten saken fører med seg for PBL og ham som styreleder, og at dette aldri har vært et forsøk på å omgå regelverket og misbruke offentlige midler.

– Jeg kan vanskelig se at vi i 2014 burde forstått at driften av barnehagen ikke var i tråd med gjeldende regelverk, sier han til Barnehage.no.

På PBLs nettsider sier Husby at det er opp til landsmøtet i organisasjonen om han skal fortsette å være styreleder.

– Jeg ble gjenvalgt til leder i 2019 og er motivert til å fortsette, sier han.

Bakgrunn

Ifølge loven kan en privat barnehage «ikke ha vesentlig lavere personalkostnad per heltidsplass enn det som er vanlig i tilsvarende kommunale barnehager».

I et tilsyn i 2017 anslo bydel Bjerke i Oslo kommune at Økernly barnehage hadde brukt rundt 1,3 millioner kroner for lite på bemanning i barnehagen i 2014 sammenlignet med tilsvarende kommunale barnehager.

I vedtaket sto det at «et betydelig beløp i offentlige tilskuddsmidler er brukt i strid med barnehagelovens krav». Bydelen krevde 800.000 tilbakebetalt og pekte på at Økernly hadde et samlet overskudd på 7,6 millioner kroner i perioden 2013–2016.

Striden har stått om beregning av personalkostnadene. Økernly barnehage er en del av et konsern. PBL mener at noen av oppgavene som faktureres barnehagen for administrative tjenester fra konsernet, må regnes som en del av personalkostnadene.

PBL har også pekt på at barnehagen har hatt unge ansatte med lav ansiennitet. Det fører til lavere lønns- og pensjonskostnader og dermed lavere personalkostnader uten at det nødvendigvis betyr lav bemanning. PBL har også trukket fram at 20 kommunale barnehager i Oslo har hatt lavere personalkostnader per heltidsplass enn Økernly i samme periode som tilsynet.

Både Fylkesmannen i Oslo og Viken og Utdanningsdirektoratet har klagebehandlet saken. Kommunen har fått medhold hos begge, og barnehagen må betale 800.000 kroner tilbake for brudd på barnehageloven.

SYSTEMATISK TRENING GIR RESULTATER

www.arbeidmedord.no

DYRENE I SKOGEN SNAKKER

3. og 4. trinn

Ypperlig for
lese- og
skrivekurs

BM og NN
Pris kr 520,- + mva. Kop. or.

ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.

God lesestart

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-4. trinn

**Skap
skriveglede**
- To nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

LESEØVING 1 OG 2

1.-4. trinn

Effektiv
lesetrening
om dyr

BM og NN
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

15 LETTLESTBØKER

1.-7. trinn

3 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

SIRKELSERIEN 1-10

5.-7. trinn

2 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn

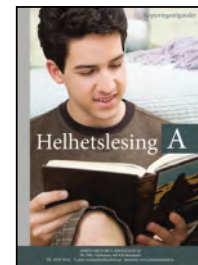
Mange lese-
strategier for
god læring

3 nivå
Fagtekster

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

HELHETSLESNING A-E

5.-10. trinn, vgs, vo.

Helhet -
detalj -
helhet

Fagtekster
To nivå

Kun BM. A-C kr 300,- pr. hefte + mva.
D-E kr 450,- pr. hefte + mva. Kop. or.

REPETERT LESING

1. -10. trinn.

Effektiv
lesetrening
To nivå

Salgssuksess

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

FORTELLINGER OG EVENTYR/ HODJA

5.-10. trinn,
vgs, vo
Mye trening

Begreper
Leseforståelse

BM og NN
Pris per perm kr 600,- + mva. Kop. or.

OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.

72 artikler
Grammatikk
Rettskriving
Språktrening

Engelsk

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

UKENYTT

5.-10. trinn
41 utgivelser hvert skoleår
Følger skoleåret

Nyhetsquiz!

BM og NN
Årsab. kr 1180,- + mva.
1/2 årsab. kr 650,- + mva.

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8

1. og 3. trinn

Motiverende
bøker for
leseopplæringen

Lyder, bokstaver
og leseforståelse

BM og NN
Pris pr. bok kr 55,-

ABC FOR MINORITETSPRÅKLIGE

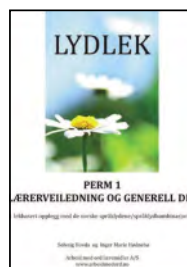

Lese og skrive-
trening på et
grunnleggende
nivå

BM og NN. Arbeidshefte kr 98,-
Oppgaveperm kr 800,- + mva. Kop. or.

LYDLEK

Gi alle en god lesestart!

Lekbetont
opplegg

Språklundene

5 permer + spillutstyr
kr 2 800,- + mva. Kop. or.

**DIGITALE
UTGIVELSER
AV DE FLESTE
HJELPEMIDLENE**

ARBEID MED ORD

www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

● Tarifforhandlinger

– Vi er godt forberedt

Steffen Handal mener det er mulig å gjennomføre reelle forhandlinger nå. Om et par uker inntar partene møterommet.

TEKST Kaja Mejlbo | km@utdanningsnytt.no

– Det var riktig å utsette oppgjøret. Situasjonen i vår var spesiell, og alt var uforutsigbart. Nå vet vi mer om norsk økonomi. Det er mulig å gjennomføre reelle forhandlinger, og vi er klare, sier Steffen Handal, leder for Utdanningsforbundet.

Handal er også forhandlingsleder for Unio kommune, og om kort tid setter han seg ned ved forhandlingsbordet med motparten; kommunenes arbeidsgiverorganisasjon, KS.

Årets lønnsoppgjør ble utsatt i mars grunnet epidemisituasjonen, og startet opp igjen 3. august. Som vanlig var frontfagene først ut, men etter kun et par timer ble forhandlingene brutt. Saken er dermed sendt til Riksmekleren.

Forhandlingene i kommunesektoren begynner 3. september.

– Alle venter nå på resultatet i privat sektor. Det har betydning for lønnsoppgjøret i de andre tariffområdene, sier Handal og understreker:

– Vi er godt forberedt på de forhandlingene som skal skje utover høsten.

Svakere lønnsvekst

Da fjorårets lønnsoppgjør endte i mekling, ble KS, Unio kommune og Akademikerne enige om å sette ned et partssammensatt utvalg som skulle se på lærerens lønnsutvikling 2004–2019, sammenlignet med andre kommunalt ansatte. I 2004 ble forhandlingsansvaret for lærerne overført fra staten til KS. LO kommune og YS kommune sluttet seg senere også til arbeidet. 25. juni forelå den endelige rapporten. Den viser at lærergruppene har hatt en svakere lønnsvekst de siste 15 årene enn andre ansatte i KS-området.

Det tekniske beregnings- og statistikkutvalg for kommunesektoren (TBSK) har gjennomført

arbeidet. Ifølge deres analyser har undervisningspersonalet i perioden 2004–2019 hatt 14,1 prosentpoeng lavere lønnsvekst enn andre ansatte i KS-området.

Cirka 50.000 kroner for lavt

Dersom undervisningspersonalet hadde hatt samme gjennomsnittlige lønnsutvikling som øvrige kommunalt tilsatte siden 2004, viser Utdanningsforbundets beregninger at det gjennomsnittlige lønnsnivået for lærerne i dag ville vært cirka 50.000 kroner høyere.

Det er i den første del av perioden, 2004–2009, at forskjellen i lønnsvekst har vært størst. I perioden 2010–2018 har undervisningspersonalet hatt

tilsvarende sentralt avtalt lønnsvekst som sammenlignbare grupper.

Ifølge rapporten kan forskjellene blant annet forklares med 1) resultatene av sentrale tariffoppgjør, 2) lokal lønnsdannelse, herunder resultat av pottforhandlinger og 3) strukturelle forhold.

– Må bruke flere oppgjør

Da Utdanning snakket med Handal i juni, sa han at han var overrasket over at tallet var så høyt.

– Rapporten forteller oss dessuten at den verste utviklingen skjedde i de første årene etter at KS tok over forhandlingsansvaret for lærerne. Og vi vet nå også mer om hvilke elementer som har gjort at vi har sakkert akterut, sa Handal.

– Ulike stillingskoder

KS mener det gir lite mening å legge vekt på tallet rapporten gir for undervisningspersonell samlet.

– Som det framgår av rapporten har lønnsutviklingen for de fem stillingskodene som utgjør undervisningspersonell vært svært ulik. Da gir det lite mening å bare fokusere på et tall for undervisningspersonell samlet. Som det kommer fram av rapporten er det spesielt stillingskodene 7961-lærer og 7962-adjunkt som historisk har hatt en svakere lønnsutvikling enn andre grupper. Disse stillingskodene fikk et løft i oppgjøret i 2019. I tillegg utgjør gruppen av «øvrige ansatte» også en mengde ulike stillingskoder, som på ingen måte har hatt lik lønnsutvikling, skriver spesialrådgiver i KS, Gunnar Nygaard

Owren i en e-post til Utdanning.

Han har ledet arbeidet i det partsammensatte utvalget som har levert rapporten.

– Lønnsnivået for lærere er i dag omtrent som for andre grupper ansatte med samme utdanningsnivå. Noen ligger litt over, andre litt under. Sånn vil det til enhver tid være. I dagens hovedtariffavtale er det lik garantilønn for stillinger med samme utdanningsnivå, og dette er et prinsipp jeg tror det er stor enighet om, sier Owren.

– Vil rapporten påvirke KS' utgangspunkt for det kommende lønnsoppgjøret?

– All kunnskap er fint å ha med seg inn i forhandlingene.

Ikke fornøyd med nulloppgjør

Før sommeren var Utdanning i kontakt med et par av fylkesledere i Utdanningsforbundet. Da understreket de at de ikke var fornøyd med et nulloppgjør i år.

– Det vi gi en reell lønnsnedgang. Ledere og lærere i barnehage og skole har strukket seg langt i denne krisen landet har vært inne i, og det skal de belønnes for. Vi har et etterslep fra tidligere oppgjør. Skal vi ha en mulighet til å hente det inn, må vi få et bra oppgjør, sa leder for Utdanningsforbundet Trøndelag, Geir Røsvoll.

Han påpekte at lønn også er viktig for å rekruttere nye lærere inn i skole og barnehage.

Leder av Utdanningsforbundet Troms, Thomas Nordgård, vil at alle med en langtidsutdannelse skal få et oppgjør som speiler innsatsen de legger ned.

– Det grenser til det usmakelige at vi blir manet til måtehold både når økonomien går bra og når den går dårlig. Når skal vi da få en reel lønnsoppgang? spør Nordgård.

– Vi blir manet til måtehold når økonomien går bra og når den går dårlig. Når skal vi få en reell lønnsoppgang? sa Thomas Nordgård, leder av Utdanningsforbundet Troms til Utdanning før sommeren.

ARKIVFOTO HANS SKJONG

Han mener lønnsrapporten bidrar til å rydde uenighet om lærernes lønnsutvikling av veien.

– Det gjør at vi kan se fremover og forhåpentlig også jobbe sammen med KS, sa han i juni, men la til at det er frustrerende å sitte med denne rapporten nå og samtidig se at norsk økonomi er i en så vanskelig situasjon.

– Det er vanskelig å se for seg at vi skal få den uttellingen som vi hadde tenkt da vi forberedte oss til dette oppgjøret. Samtidig har vi aldri for tjent det mer.

– Vi må tenke langsiktig. Vi kan ikke bare konsentrere oss om oppgjøret til høsten. Vi må bruke flere oppgjør fremover for å rette opp skaden som har skjedd de siste femten årene.

Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal, er klar til å ta fatt på forhandlingene i kommunesektoren, som begynner 3. september. Bildet er fra fjorårets oppgjør.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Aktuelt navn

Selsom skolestart

Ved Vassbonn skole har de har beregnet hvor mange lærere de trenger på jobb for å kunne holde skolen åpen.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no FOTO Privat

● Ellen Aas (59)

Hvem

Fersk rektor ved Vassbonn skole (1.-7.) på Kolbotn i Nordre Follo, Viken.

Aktuell

I Nordre Follo var ansatte i både skolefritidsordning og barnehage smittet av det nye koronaviruset før skolestart.

Nytt skoleår, ny jobb, og økt smitte i Nordre Follo. Hvordan er det å begynne igjen etter sommeren?

Etter tre år som faglig rådgiver i Oppegård kommune er det veldig ålreit å vende tilbake til skolen, men det er selvsagt krevende å starte i ny jobb med den situasjonen vi er i nå.

Uken før skolestart måtte over 60 barn i karantene i Nordre Follo etter at en ansatt ved en barnehage og en ansatt ved en skole testet positivt for det nye korona-viruset. Hvilke tiltak har dere innført?

Før sommerferien laget vi en plan for hvor mange ansatte som kan være borte før vi må stenge, eller når vi bare må drive oppbevaring og ikke skole. Vi kan få til mye digitalt, men gjør selvsagt alt vi kan for ikke å få smitten inn på vår skole. Vi terper på rutine for håndvask og hygiene. Elevene har faste plasser og adskilte uteområder, og vi har også vært nøye med hvordan lærerne kan omgås og samarbeide.

Det hadde for eksempel vært gunstig om lærerne kunne utveksle tanker og erfaring på tvers av trinnene om de nye læreplanene, men det får vi dessverre ikke gjort. Og fordi vi ikke greide å overholde kravet om avstand, bestemte vi at foresatte ikke fikk bli med skolestarterne inn i klasserommet første skoledag. Det var det stor forståelse for. Noen av tiltakene ser jeg at det kommer noe godt ut av også.

På hvilken måte?

Fra skolen startet opp igjen etter nedstenging i mars har vi hatt oppstilling ute hver morgen. Det er faktisk en veldig fin start på dagen. Det gir lærerne mulighet til å komme i forkant og ta regi fra starten, før ungene har «tatt» gangen.

I sosiale medier uttrykker lærere bekymring for at de sitter tett i tett på kontorplassene sine. Hvordan løser dere dette?

Lærerne på samme trinn sitter samlet, med god avstand til kollegene på andre trinn. Vi har heldig-

vis god plass, men jeg vet at dette er en utfordring ved mange, ofte eldre skoler.

Vil du godta om lærere tar med rettekunsten hjem?

Jeg ønsker ikke hjemmekontor for lærerne, og inn-til videre må de være på skolen den bundne tiden. Ellers gjelder reglene for karantene for våre ansatte som for alle andre. Har de symptomer eller har hatt nærkontakt med noen som er smittet, må de ta en test med en gang. Det er ikke gyldig fravær å sitte hjemme for å se om man blir syk.

Noen lærere uttrykker også at de ønsker å bruke munnbind på jobb. Hva tenker du om det?

Har noen behov for det, skal det gå greit om vi forklarer ungene hvorfor og informerer foresatte.

Hvilke forholdsregler tar du selv?

Jeg som beveger meg blant alle, må være ekstra påpasselig med å holde avstand, og jeg er hysterisk når det gjelder håndvask og spriting av hendene. Antibac-en står klar på kontoret, og jeg har en ekstra i alle veskene.

Hva gjør dere for å normalisere hverdagen for elevene?

Før sommeren fikk ikke elevene alle timene sine, men nå kjører vi normal timeplan og har åpnet både biblioteket og mat- og helserommet igjen. Så fortsetter vi med rutine for håndvask og minner elevene om å holde avstand og ikke ta seg så mye i ansiktet. Jeg tror dette skal gå bra, men det er avgjørende at vi har kontroll over smittesporingen.

Hva kreves for å være en god skoleleder i denne unntakstilstanden?

Man må være fleksibel og lydhør overfor både foresatte og ansatte, være endringsvillig og våge å forsøke nye løsninger. Mitt råd til andre rektorer som kan komme i samme situasjon er å informere om hva dere gjør og hvorfor. Det beroliger også de som er engstelige. Og husk at vi står i dette sammen.

«Noen av tiltakene ser jeg at det kommer noe godt ut av også.»

Redd Barna

REDD BARNAS ÅRSHJUL FOR SKOLER 2020/2021

– Barns rettigheter på timeplanen

Bli kjent med Redd Barnas undervisningsmaterie!!

Bestill og bruk materialet GRATIS på reddbarna.no/skole

«Foreldre er lei av å måtte slåss for å få et godt tilbud»

Antall barn som trenger spesialpedagogisk hjelp øker, men de ansatte savner mer kompetanse. Mamma Linn Hege Pettersen byttet barnehage for å få et bra tilbud til datteren Hannah.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no FOTO: Joakim S. Enger

– Mamma!

Hannah løper over det sommergrønne graset i Kongsvinger og kaster seg om halsen på mamma Linn Hege Pettersen. Hannah har Downs syndrom og trenger ekstra tilrettelegging i barnehagen. Det er noe foreldrene har måttet lete etter for de endelig fant det i Puttara FUS barnehage.

– Vi byttet hit fordi det gikk rykter om at denne barnehagen hadde et bra tilbud, sier Pettersen.

«De har en egen spesialpedagog i den barnehagen», sa folk til henne, nesten med forbauselse i stemmen. For det er ikke vanlig. Tidligere har de fått høre at spesialpedagogikken var noe de vanlige pedagogene kunne ta seg av.

– Vi merket forskjell med en gang Hannah kom hit. Det betyr ekstremt mye. Alle avdelinger i alle barnehager i hele Norge burde hatt spesialpedagoger.

Linn Hege Pettersen skulle ønske alle barnehageavdelinger hadde egen spesialpedagog. Datteren Hannah stortrives i Puttara FUS barnehage.

«Vi har foreldre som kjører noen mil hver morgen for å ha barna sine her.»

Hege Bakke Andresen, daglig leder i Puttara FUS barnehage

Før i tiden kom spesialpedagogene til barnehagene med en koffert i hånda og tok med seg barn inn på et eget rom, forteller daglig leder i Puttara FUS barnehage, Hege Bakke Andresen. – Ingen av oss som jobbet i barnehagen ante hva de drev med.

Det fortjener barna som har behov for spesiell tilrettelegging, sier Linn Hege Pettersen.

Daglig leder i Puttara FUS barnehage, Hege Bakke Andresen, sier de har barn som søker seg til dem fra nabokommuner.

– Vi har foreldre som kjører noen mil hver morgen for å ha barna sine her.

Linn Hege Pettersen sier at det slettes ikke er en uvanlig situasjon for foreldre med barn som har behov for ekstra oppfølging.

– Foreldre er så lei av å måtte slåss for å få et godt tilbud. Så de shopper rundt og flytter dit det er bra. Sånn er det blitt, sier hun.

Flere barn får ekstra oppfølging

Da over 1600 barnehageansatte i 2018 ble spurt om hvilke områder de hadde størst behov for faglig utvikling, var det ett område som skilte seg ut: arbeid med barn med rett til spesialpedago-

gisk hjelp. Det havnet klart på toppen av listen i undersøkelsen Talis Starting Strong, som ble gjennomført i over 300 barnehager.

Én av tre pedagogiske ledere i undersøkelsen svarte at de hadde stort behov for faglig utvikling på dette området.

– Det har vært en jevn økning i andelen barn som får spesialpedagogisk hjelp i barnehagen de siste årene, noe som også viser at behovet for økt kompetanse er nødvendig, sier Ingrid Lund, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder.

Hun mener det er for stor forskjell på kvaliteten i den spesialpedagogiske hjelpen fra kommune til kommune og fra barnehage til barnehage.

– Det betyr at de barna som trenger spesialpedagogisk hjelp i for stor grad er prissatt hvilken barnehage de går i for at støttebehov kartlegges og følges opp, sier hun.

– Noen kommuner ansetter nå en spesialpedagog i hver eneste barnehage. Hva mener du om det?

– Det kan være et meget godt tiltak der spesialpedagogens ressurser blir en integrert del av barnehagens praksis, sier Lund.

Hun sier det er viktig å ha kompetansen tett på der barna er.

– I den ideelle verden har alle barnehager minst to pedagoger med videreutdanning i spesialpedagogikk, og barnehageeier organiserer spesialpedagogene i et fagteam. Da kan ulike sider ved den spesialpedagogiske kompetansen fleksibelt anvendes inn mot barnehagene, sier Lund.

Mange faller utenfor

Da stortingsmeldingen «Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO» kom i 2019, var ett av løftene å sette i gang et omfattende kompetanseløft innenfor spesialpeda-

1 av 3

pedagogiske ledere har stort behov for faglig utvikling innen arbeid med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp.

Kilde: Talis Starting Strong-undersøkelsen

Språk- og kommunikasjonsvansker er den vanligste utfordringen. Etter dette kommer psykososiale vansker, atferdsvansker, utviklingshemming og sammensatte vansker.

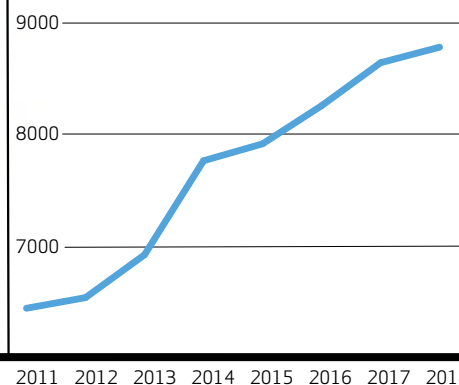

6%

av femåringene i barnehagen har vedtak om spesialpedagogisk hjelp

Behovet for spesialpedagogisk hjelp øker

Antallet barn som får spesialpedagogisk hjelp i barnehagen har økt med **36 prosent** siden 2011.

Kilde: Utdanningsspillet/Utdanningsdirektoratet

gogikk. I høst setter regjeringen i gang tiltak som i stor grad vil rette seg mot ansatte i barnehager og skoler. Fra 2025 skal staten bruke 150–200 millioner kroner årlig på slike tiltak.

En av kommunene som ble trukket fram i stortingsmeldingen, var Færder kommune i Vestfold. De har fått mye oppmerksomhet for å ha endret hvordan de følger opp barn med behov for ekstra hjelp. Det innebærer blant annet at de ansetter egne spesialpedagoger i alle barnehagene i kommunen.

Det la de merke til i Kongsvinger kommune.

– Vi må lykkes bedre med tidlig innsats enn det vi har gjort tidligere, sier Atle Teksum, som var kommunalsjef for oppvekst og læring i Kongsvinger kommune fram til august.

Han viser til at kommunen har store utfordringer med at rundt 40 prosent av voksne faller utenfor arbeidslivet. De har derfor ønsket å jobbe bedre med å forebygge dette utenforskapet, og den

jobben begynner i barnehagen.

Gjennom ni måneder har kommunen hatt en arbeidsgruppe gående med representanter fra barnehagene, Utdanningsforbundet, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og kommunen. Nå har de landet på at de ønsker å sette i gang en tilsvarende modell som i Færder kommune allerede i høst.

– Vi må bli bedre til å sette inn de rette tiltakene tidnok. Vi må også fange opp gråsonebarna på en god måte, de som ikke skal ha et vedtak, men som allikevel trenger ekstra oppfølging. Målet er at færre skal havne i utenforskap senere i livet, sier Teksum.

Godt rykte gir tilstrømming

I den private barnehagen Puttara på Kongsvinger har de satset på spesialpedagogikk helt siden oppstarten i 2011.

– Jeg tok en sjanse fra start og tenkte at vi flesker

til. Det må være kvalitet, sier Hege Bakke Andreassen, som har vært daglig leder siden oppstarten i barnehagen med rundt 150 barn.

Hun bestemte seg for at de fra første stund skulle ha en egen spesialpedagog i tillegg til grunnbemanningen. Nå har de to spesialpedagoger. Det merkes på hvem som søker seg til dem.

– I fjor doblet antall barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp seg. Ryktet sprer seg om at vi håndterer det godt.

Hun står ved kjøkkenbenken på pauserommet med en kaffekopp i hånden og solbriller skjøvet opp på hodet. Hun har nettopp vinket inn spesialpedagog Kristina Aussen, som har vært der siden starten. I år har de totalt sett vedtak om spesialpedagogisk hjelp på 90 timer i uka, noe som utgjør rundt tre hele stillinger.

– Jeg skulle ønske jeg hadde rollerblades, sier Aussen og ler godt.

Hovedsaken

SPESIALPEDAGOGER I BARNEHAGEN

● Satser 150 millioner kroner i året på spesialpedagogikk

Kompetanseløftet starter i høst, og fra 2025 skal staten bruke 150-200 millioner kroner årlig på følgende tiltak:

● Lokal etterutdanning/ arbeidsplassbaserte kompetansehevings-tiltak.

● Videre-utdanning.

● Nettverksbygging og kompetanseheving i universitetet og høyskoler og eventuelt andre miljøer.

— Vurdere ekstern støtte til kommuner som har særskilte utfordringer med å bygge kompetanse på dette feltet, jf. oppfølgingsordningen.

— Utvikling av nettressurser og veiledere til støtte for det lokale arbeidet ved behov.

Kilde: regjeringen.no

Barnehageansatte sier det er særlig ett område hvor de har stort behov for mer kompetanse: spesialpedagogikk. Nå starter et kompetanseløft som fra 2025 skal pøse inn opp mot 200 millioner kroner i året.

Spesialpedagog Kristina Aussen har fått mer og mer å gjøre ettersom et godt rykte har spredt seg om barnehagen der hun jobber. – Jeg skulle ønske jeg hadde rollerblades, sier Aussen og ler.

«Det tar lang tid for barn å bli trygge på meg. Da er det veldig bra å være her hver dag og treffe barna.»

Kristina Ausen, spesialpedagog

– Bør alle barnehager ha en egen spesialpedagog?
– Fra hjertet må jeg si at jeg føler det vil være det absolutt beste. Men det er viktig at vi ikke eier spesialpedagogikken alene. Vi må gjøre det sammen med alle de ansatte, sier Ausen.

Ikke spesialpedagog med koffert

Ausen bruker mye tid på veiledning av de andre ansatte ute i barnegruppene.

– Samarbeidet med dem er det viktigste. Det er viktig at vi deler på arbeidet, hvis ikke er det så sårbart om jeg er borte, sier Ausen.

Hun mener det er avgjørende at spesialpedagogikken blir en naturlig del av hverdagen.

– Det tar lang tid for barn å bli trygge på meg. Da er det veldig bra å være her hver dag og treffe barna, sier Ausen.

Daglig leder Hege Bakke Andresen sier hun begynte å jobbe i barnehage for 25 år siden.

– Den gang kom spesialpedagogene inn i barnehagen med en koffert. De tok med seg barn inn på et eget rom, og så kom de ut igjen etter en stund. Ingen av oss som jobbet i barnehagen, ante hva de drev med. Nå er det helt annerledes. Nå jobber alle ansatte sammen med å løfte barna, sier Andresen.

Med faste spesialpedagoger i barnehagen glir de inn i hverdagen på en annen måte.

– Barna kjenner dem som en hvilken som helst annen ansatt. De tenker ikke på dem som noe spesielt. Det er med på å normalisere det, sier Andresen, som understreker at de tidlige barneårene er den beste fasen å hjelpe barn med ekstra behov.

– Det er gull verdt for resten av livet.

Tror flere kommuner følger etter

De planlagte endringene i Kongsvinger har imidlertid ikke forløpt helt uten gnisninger. Flere av de private barnehagene i kommunen, som allerede har hatt egne spesialpedagoger en stund, har vært skeptiske til om de vil miste ressurser når spesial-

pedagoger nå skal ut i alle barnehager uten at det skal koste mer.

Kommunalsjef Atle Teksum sier det er enkelte utfordringer i startfasen fordi noen barnehager har svært mange timer med enkeltvedtak, mens andre ikke har noen. Han sier barnehagene selv sagt skal få tildelt ressurser ut fra behovet barna i den enkelte barnehage har, og at det vil være en overgangsperiode på et par år i starten for å finne ut av hvordan spesialpedagogene skal komme på plass i alle barnehager.

Teksum sier at han tross disse usikkerhetsmomentene opplever at barnehagene, både private og kommunale, er enige om at de skal gå for en modell som i Færder kommune.

– Dette er drøftinger jeg tror man må ta i alle kommuner etter hvert.

– Du tror flere vil følge etter med et lignende system?

– Ja, det tror jeg. Vi ble overrasket da vi kontaktet Færder kommune tidligere i år, og de sa at vi var den første kommunen som hadde forhørt seg om dette. Men jeg tror flere vil følge etter.

Han kunne tenke seg å få på plass følgeforskning for å få mer kunnskap om hvordan endringene faktisk fungerer.

– Vi gjør store endringer i hele systemet. Det handler ikke bare om å få spesialpedagoger ut i alle barnehagene. Vi gleder oss til å sette i gang og håper det får positive effekter på sikt, sier han.

Lavterskeltilbud

I Puttara FUS barnehage sitter fagleder i barnehagen, Mari Wold Eriksen, på kontoret og blar i papirer. Hun er full av lovord om å ha egne spesialpedagoger på kontoret rett nede i gangen.

– Da er kompetansen hele tiden tilgjengelig. Vi har noen å drøfte med, og vi trenger ikke å sende inn papirer og søknader for å komme i gang. Det blir mye mer lavterskel, sier hun.

Selv tok hun barnehagelærerutdanning for over ti år siden.

– Da var spesialpedagogikk en veldig liten del av utdanningen.

Hun er derfor ikke overrasket over at nettopp dette er noe mange barnehagelærere etterspør mer kompetanse i.

– Å ha en spesialpedagog til stede skaper et bedre utviklingsmiljø for barna. Barna som har spesielle behov, blir ikke så spesielle. Jeg tror det fører til at vi jobber bedre med alle barna i barnehagen, mener Eriksen.

Tårer og trygghet

Ved en grillhytte i skogkanten utenfor er det vask av maling fra barnehender under en vanntank. Assistent Diana Petrova smiler og synger sang om å vaske hender. I beltet har hun en rekke lami-

Spesialpedagog Kristina Ausen.

Håndvask er en av tidens viktigste sysler i barnehagene. Barnehage-assistent Diana Petrova hjelper til med sang og såpe.

nerte kort med bilder, et pedagogisk verktøy for språktrening. I treet henger lignende bilder på en plakater.

Et av barna mangler språk, men hun peker på malerkostene på bildet for å fortelle hva de leker med.

– Vi ser at det skjer noe med barna når vi jobber med dem over tid, sier daglig leder Hege Bakke Andresen.

Hun forteller om en autistisk jente som kom til barnehagen helt uten språk. Etter å ha jobbet intenst med språktrening kom plutselig de første ordene.

– Da kommer tårene, sier Andresen og tørker seg illustrativt i øyekroken.

Spesialpedagog Kristina Ausen sier det er et stort og variert spekter av barn hun følger opp. Mange har behov for ekstra oppfølging med språk, mens andre har mer komplekse utfordringer og trenger omfattende tiltak og tilrettelegging med mye oppfølging en-til-en.

– Det handler om å trygge de ansatte og ufarliggjøre ting. Noen barn har mye å håndtere, som spasmer eller anfall. Da er det viktig at de ansatte lærer å tolke signaler og blir trygge i å håndtere det. Det må komme under huden på de ansatte, sier Ausen.

Hun peker også på at de jobber mye med å fange opp gråsonerbarna, de som ikke skal ha et vedtak om spesialpedagogisk hjelp, men som uansett trenger ekstra støtte. Ausen mener pedagogene i barnehagen blir stadig flinkere til å fange opp barn som trenger noe ekstra.

– Vi hadde selvsagt disse barna i barnehagen før i tiden også, men vi forsto det ikke. Mye har endret seg på 25 år.

Andresen nikker og sier at det i tidligere tider var slik at barnehagelærerne ikke skulle ha noe å gjøre med det spesialpedagogiske opplegget.

– Nå får barnehagelærerne råd og veiledning og har et godt samarbeid med spesialpedagogene. Alle jobber sammen til barnas beste.

Språk- og kommunikasjonsvansker er den vanligste årsaken til at barn har behov for spesialpedagogisk hjelp. Her jobber de med bilder og ord i skogen rett ved Puttara FUS barnehage.

Førsteamanuensis Ingvild Åmot. ARKIVFOTO WWW.FOTOGRAFEIDSMO.NO

Advarer mot mer kategorisering

Forsker Ingvild Åmot skulle gjerne hatt en spesialpedagog i hver eneste avdeling i barnehagen. Samtidig advarer hun mot faren for mer kategorisering av barn.

Ved Dronning Mauds Minne høyskole for barnehagelærerutdanning Trondheim (DMMH) merker de at barnehagelærere ønsker mer kompetanse i spesialpedagogikk.

– Vi er de eneste i Norge som satser på et masterløp i spesialpedagogikk rettet spesifikt mot barn i barnehagealderen, og vi har voldsomt stor søkning til det masterprogrammet, sier Ingvild Åmot.

Hun er førsteamanuensis ved DMMH og underviser på masterprogrammet.

– Jeg tror den spesialpedagogiske kompetansen får veldig lite plass i grunnutdanningen for barnehagelærere. Da er det forståelig at den grunnleggende kompetansen i hvordan man skal tilrettelegge for barn med behov for særskilt hjelp og støtte ikke alltid er der.

Ønsker spesialpedagoger velkommen

Hun er positiv til at kommuner tester ut en fast spesialpedagog i alle barnehager, men aller helst hadde hun sett at hver eneste avdeling hadde en.

– Og spesialpedagogen må komme i tillegg til grunnbemanningen.

Hun mener det er avgjørende for at de skal få rom til å tenke helhetlig om organiseringen, og at de må ha mulighet til å påvirke strukturelle forhold i barnehagen.

– Da kan de bidra positivt i mange sammenhenger. Samtidig bør kommunene fortsatt ha en levedyktig PP-tjeneste tett på barnehagen. Den skal fatte enkeltvedtak og kan komme inn som diskusjonspartner og veilede når det er behov for mer spesifikke tiltak, sier Åmot.

Balansegang

Hun påpeker imidlertid at det er fallgruver.

– Hvis det kommer inn en spesialpedagog som ser det som sin oppgave å finne mangler hos barn, kan det føre til flere enkeltvedtak og mer kategorisering av barn. Det kan skje at en spesialpedagog leter etter vansker hos barn for å legitimere egen tilstedeværelse. I barnehagen må det derfor hele tiden være en dialog om funksjonen til spesialpedagogen, og målet med dette arbeidet. Det vil være en balansegang mellom kartlegging av enkeltbarn og generelle og spesifikke systemtiltak, sier Åmot.

Nå kan matematikk fort bli det gøyeste faget på skolen.

Grunnlaget desimalsett er det nyeste og mest moderne verktøyet for dybdelæring i matematikk, beregnet for elever i småskolen. Og det er ikke skjermbasert, hvis det var det du trodde.

I all sin enkelhet, er det et desimalsett bestående av kvadratkuber, staver og plater for å konkretisere titalssystemet og bygge den grunnleggende matematiske forståelsen. Det kan brukes til å visualisere ethvert regnestykke innenfor de fleste regnearter. Konkret, praktisk og moro, helt i tråd med kompetansemålene i den nye læreplanen.

Til settet følger en serie undervisningsopplegg, pluss eksempler på oppgaver. Utviklet av Gunvor Sønnesyn ved Pedverket kompetanse. Produsert i solid norsk tre. Hel ved, med andre ord.

For mer informasjon og bestilling, gå inn på www.pedverket.no

«Jeg tror at selv den beste mor aldri kan erstatte en god barnehage.»

Eva Bratholm (1953-) journalist og programleder

Folkehøgskoler

Korona-tiltak: Egne bygg for elev-isolasjon

Rundt 7.000 elever har fått plass på en folkehøgskole til høsten. Alle skolene iverksetter koronatiltak før skolestart.

På skolene bor elevene tett, og alle skolene må ha en plan for et eventuelt utbrudd. Fordi skolene er forskjellige, må de ha individuelle krisepplaner, opplyser daglig leder Dorte Birch i Informasjonskontoret for Folkehøgskoler til NRK.

De fleste skolene har satt av en bygning de kan bruke dersom elever må isoleres eller settes i karantene. Noen skoler har leid brakker eller andre bygg til dette. Noen skoler ber elevene ha selvpåført karantene de siste ti dagene før skolestart.

Birch påpeker at mange av sko-

lene ligger på steder med svært lite smitte og at det er lite trafikk ut og inn av skolene, slik at risikoen for å få smitte inn er mindre enn på andre skoler og universiteter. ©NTB

Det blir et litt annerledes år for elever og lærere ved folkehøgskolene.

ARKIVFOTO FRED ANSTEM

Universitet

Valgt ut til europeisk storsatsing

Europakommisjonen presenterte 9. juli 24 nye europeiske universitetsnettverk, såkalte «European Universities». I hard konkurranse med europeiske utdanningsinstitusjoner har Universitetet i Oslo, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Norges Handelshøyskole blitt valgt ut til å delta, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

– En stor anerkjennelse, sier Henrik Asheim (H), minister for forskning og høyere utdanning.

European Universities er et initiativ fra Europakommisjonen for å skape en felles identitet og styrke kvaliteten og konkurranseevnen til europeisk høyere utdanning. Det består av over 280 europeiske universiteter fordelt på 41 nettverk. I 2019 ble Universitetet i Stavanger og Universitetet i Bergen de to første norske til å bli valgt ut.

Sommerkryssord

H L P
 A F Z E L I U S
 O L M E B O M M E L O M L E S I V A
 A R A S O N M O I Ø R F I G H T A
 T N A K S K R O T U M O A K T
 S M A U D Y S F A S I E T A N W I I
 A N T D R A M U R S T E I N E N V S T
 I N G R E K V E N K R O A N O T
 G J U R A I N D E R N E V N T E
 N E V Ø U V E L S I L A N D A R K S
 R E D E R S N E V E L A L N Æ S
 T E E L C R U V I L E V A
 R O E N F O R S K J E L L T G S M
 F A V O R I T T L Æ R E R E N E N
 H O F K A N E O R R E F Y N
 T E S T R V U K U K O H O R T
 S T R E A K E R P A P I L L J R Y R
 O B B R Ø D G J Ø K D E S M Å G R

Kryssordløsning

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 8 er: Edith Irene Rasmussen, Bergen og Geir Knutson, Birkeland, som vil motta hver sin boksje på kr. 500. Vi gratulerer.

Studentboliger

Studentene er misfornøyd med utbyggingen

Utbyggingen av studentboliger går i riktig retning, men tempoet er altfor lavt, mener Norsk Studentorganisasjon.

Ifølge Studentboligundersøkelsen 2020 er dekningsgraden for studentboliger den høyeste siden 1991, men fortsatt et godt stykke unna NSOs mål om 20 prosent, skriver VG.

I 2020 har 14,87 prosent av studentene tilgang til studentboliger, mot 14,52 prosent i fjor. NSO-leder Andreas Trohjelldal krever at kommunene, studentsamskipnadene og regjeringen tar ansvar. Han sier Solberg-regjeringen har levert når det gjelder antall boliger de siste årene, og han håper og forventer at satsingen fortsetter. Samtidig ber han om at tilskuddene til samskipnadene økes, på grunn av høye tomtepriser. ©NTB

I 2020 har 14,87 prosent av studentene i Norge tilgang til studentboliger, mot 14,52 prosent i fjor. På bildet ser vi Prestvannet studenthjem i Tromsø.

FOTO HARALD GROVEN, WIKIMEDIA COMMONS

SFO er blitt billigere for familier med lav inntekt

1. august innførte regjeringen redusert foreldrebetaling i SFO for lavinntektsfamilier og gratis SFO for barn med behov for særskilt tilrettelegging. Totalt har regjeringen satt av 79 millioner kroner til ordningene i 2020.

Ukraina

Fallande elevtal fører til at Ukraina har for mange lærarar, ifølgje finansdepartementet i landet.

ARKIVFOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Meiner landet har for mange lærarar

Ukraina har 32 000 fleire lærarar enn det som trengst, har finansdepartementet i landet rekna ut.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

– **Dersom ein** samanliknar kor mange elevar det var på 1990-talet med i dag, er talet om lag halvert. Men det er ikkje blitt færre lærarar, seier vise-finansminister Roman Ermolitsjev i eit intervju med nettavisa Glavkom.ua.

Departementet har rekna ut at 32 000 lærarar er overflødige, og at det fører til ein meirkostnad på tilsvarende 1,8 milliardar kroner.

Ermolitsjev understrekar likevel at regjeringa ikkje har konkrete planar om tiltak for å få talet på lærarar ned. Viseministeren syner til at det er dei lokale styresmaktene sitt ansvar, og at behova varierer i ulike delar av landet, og mellom by og land.

Statistikk frå utdanningsdepartementet viser derimot at i skuleåret 1995/96 var det 596.000 lærarar, medan det var 508.000 i 2013/14, det siste året før regjeringa misste kontroll over delar av landet. I den same perioden sank elevtalet frå 7,1 millionar til 4,2 millionar.

Leiar Georgij Trukhanov i lærarorganisasjonen PON meiner regjeringa ikkje berre skal ta omsyn til talet på lærarar og elevar.

– Den statlege politikken må leggje vekt på å sikre alle god utdanning og skape gode føresetnader for undervisning og læring, seier han til Utdanning.

Trukhanov meiner tvert imot det er for få lærarar til å sikre alle elevar ein skulegang som er god nok.

– Årsaka er kronisk underfinansiering av utdanningssektoren og låge lærarløner. For å sikre skikkeleg bemanning i utdanningsinstitusjonane er det naudsynt å auke lærarane sin motivasjon og prestisjen til profesjonen, og slutte å kutte i utdanningsbudsjetta på bakgrunn av eit oppdikta overskot på lærarar, meiner fagforeningsleiaren.

Velkommen til barnas beste digitale bokhylle og lekeplass - lek og lær!

BØKER - SPILL - MUSIKK Aktivitetsark - Videobøker

Barnas.com er et nytt og lærerikt nettsted med faktabøker, skjønnlitteratur, engelske og to-språklige bildebøker, spill som er fag- og temarettet, samt aktivitetsark til utprint.

Et trygt, oppdatert og spennende univers for læring og moro! Passer også fint til bruk i barnehager. Det er allerede nærmere 200 skoler som har prøvd barnas.com, og tilbakemeldinger fra strålende fornøyde elever og lærere har vært overveldende!

HELT TRYGT!

Barnas.com er en nettside helt uten reklame eller lenker til eksternt innhold, som sikrer både elever og lærere en trygg, digital læring.

BARNAS BLOGG

Ferdige undervisningsopplegg enten til bruk i en skoletime eller to, eller som større, tverrfaglige prosjekter – helt i tråd med lærerplanen 2020

Vi tilbyr nå to måneders gratis prøveperiode. Ved tegning av abonnement for alle barneskoler i kommunen, gis en lavere pris pr. elev pr. år.

Bestilling og informasjon - www.barnas.com

www.barnas.com

● Eleven

Mímir Kristjánsson
(34)

Journalist, forfattar og politiskar frá Stavanger. Har arbeidd i Klassekampen og Manifest Tidsskrift.

Tidlegare leiar av Raud Ungdom. Vald inn i kommunestyret i Stavanger hausten 2019.

● Læraren

Sissel Maroni (75)

Cand.mag., har undervist i fransk, engelsk, psykologi, pedagogikk og dans.

Arbeidde på Austlandet før ho kom til Kongsgård. Jobba ved Kongsgård 1982- 2016.

Undervist i psykologi ved Sonans private gymnas som pensjonist.

– Sissel skein som sola

– Sissel Maroni skapte liv og røre med sitt sprudlande humor. Om me hadde trøytna, fekk ho straks stemninga opp i klasserommet, minnest hennar tidlegare elev Mímir Kristjánsson.

TEKST OG FOTO Heidi Hjorteland Wigestrang

Eleven Mímir Kristjánsson fanga lærar Sissel Maronis merksemd med det same ho såg han. Guten hadde ei rosa strikka lue på hovudet. Frå eit hol i toppen stakk det opp ein lys hårkrøll, som ei fontene.

– Du må ha dandert krøllen slik?

Sissel Maroni ser smilande opp på sin tidlegare elev utanfor den tradisjonsrike bygningen Kongs-gård, der Stavanger katedralskule held til.

– Jo, eg gjorde det, vedgår Mímir Kristjánsson med eit lunt smil.

34-åringen visste straks kven han skulle velje som sin favorittlærer. Han hadde Sissel Maroni som lærar dei to første åra han gjekk på Kongs-gård. I faga fransk og jazzballett.

Læraren tykte guten såg søt, uskuldig og litt umogen ut. Ho ymta fram på om det kanskje ville bli litt varmt med lue?

Ned då. 16-åringen ville ha lua på, for dette var ei lue den sjuke mora hadde strikka til han.

Dermed gjorde Sissel ikkje noko meir vesen av lua, som i to år blei ein viktig del av Mímirs image på Kongsgård.

– **Ein gjeng fugleskremsel**

– Mor mi var naturlegvis ein viktig grunn for å gå med lua, men ho var også ein del av det å finna min eigen stil. På Kongsgård skulle me vera litt fri-

kete. Fleire av oss såg ut som fugleskremsel, fortel Mímir Kristjánsson.

For han blei ungdomsskulen eit botnpunkt, no kunne det berre gå oppover. For Mímir Kristjánsson er Sissel Maroni eit symbol på ei fin og spanande tid han gjerne skulle vendt tilbake til.

– Eg blømde. Her våga eg å vera rar, fortel han.

Sissel Maroni fann raskt ut at guten var fengslande kunnskapsrik. Han var også karismatisk og hadde ordet i si makt. Dessutan var han snill og pliktoppfyllande.

– Ein gong blei eg tilfeldigvis gåande rett bak Mímir og faren på veg til skulen. Faren gjekk og fortalde sonen om historie. Då skjønnte eg at guten var ala opp med kunnskap, forklarar 75-åringen.

– **Ho var som ei sol**

– Maroni var favorittlæraren min frå første dag. Dama skein som sola og hadde slik spretten gange. Ho skapte liv og røre rundt seg med sitt sprudlande humor. Om me hadde trøytna i løpet av dagen, fekk ho straks stemninga opp i klasserommet, minnest Mímir Kristjánsson.

Og klassen til Mímir blei favorittklassen til Maroni.

– Eg elska klassen. Når eg lukkar auga, kan eg ennå hugsa kor mange av dei sat. Mímir sat langt framme, ved andre pult i midten.

– Du skapte liv og røre rundt deg med ditt sprudlande humør, seier Mímir Kristjánsson. – Eg elska den klassen, er svaret frå Sissel Maroni.

Ein klasse aldri berre er ein klasse. Ein klasse er som ein organisme, med somme blir det meir skurr på linja, med andre er den gode kontakten der med det same, seier ho.

Mykje på grunn av Maroni valde Mímir og to andre gutar jazzballett som valfag, sjølv om han ikkje var noko danseløve.

– Gi dama ein betre stol!

– Dansen gjorde meg godt. Han var eit avbrekk i alt alvoret. Me var jo i ferd med å gå skuletrøytt etter mange år på skule og i barnehage. Jazzballetten var det eg trong i ein kritisk fase i skulegongen min, erkjenner Mímir Kristjánsson.

– Då Mímir Kristjánsson gjekk i 2. klasse, blei han vald til leiar for Raud Ungdom i Stavanger. Lokal-tv kom på skulen og filma oss i gymsalen under ein dansetime. Eg hugsar tv-folka hang i ribbeveggen og filma Mímir som dansa som berre det, seier Sissel Maroni med ein lätt.

Maroni sin stil var å gå rundt i klasserommet eller sitja på kateteret. Av og til sette ho seg på stolen bak kateteret, men det var noko gale, så ofte glei stolen ned med eit rykk, noko ho tykte var audmjukande.

Klassen til Mímir meinte Maroni fortente ein betre stol.

Ein dag ho var på veg mot klasserommet, registrerte Sissel Maroni at det var uvanleg stille der inne.

Då ho kom inn, fekk ho sjå ein ny stol bak kateteret. Det viste seg at klassen hadde funne ein mølleten stol i parken som erstatning for den øydelagde. Tanken var god, men vaktmeisteren kasta stolen etter kort tid, ler Maroni.

Dialog, ikkje førelæsing

Mímir Kristjánsson hugsar at Maroni alltid var velvillig til at dei dreiv med aktivitetar utanom skulen, som politikk, skuleteater eller skuleavis. Det sette han stor pris på. På same tid var han alltid nøye med å gjere skulearbeidet.

– Lærarane på Kongsgård var raddisar. Me var opptekne av å gjere elevane medvitne om mangfald og toleranse. I timane forelas me ikkje, undervisninga bar meir preg av ein dialog mellom lærar og elevar, fortel ho.

Det var ei glede for henne å sjå korleis den talentfulle Mímir blømde i tida på Kongsgård.

Ho var ikkje ein lærar som viste dei snarvegar.

Her kunne dei ikkje sløva. Fransken kravde hardt arbeid og pugging, men ho la ned mykje krefter i å få det kjedelege litt kjekkare. Difor song dei ein del saman.

– Me song ofte «Joe le taxi», hugsar eg, seier Mímir.

– Du hadde så god franskutale. Og det er viktig, for utan god uttale skjønar ikkje franskmenn kva du seier, forklarar Sissel.

Det hende fransklæraren av og til måtte bli streng i røysta og be Mímir og dei andre om litt meir konsentrasjon.

– Fordi eg aldri var sint, forstod dei fort om eg meinte alvor.

Miss Sissel

Sissel Maroni blei kåra til Miss Kongsgård under ein skulefest i tida då Mímir Kristjánsson gjekk på Kongsgård.

Dama rundt 60 danka ut ungentene.

– Det var rigga, ikkje sant? Eg tykte nemleg dei unge jentene tok det mistenkeleg fint at eg vann. Ho gløttar spørjande opp på Mímir.

– Jo, det var planlagt, vedgår han og smiler lurt ned i grusen.

Elever drar til sjøs

På Hovedøya like utenfor Oslo sentrum lærer skoleelever om sjølivets gleder og farer.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Denne dagen skal 9.-klassinger fra Jordal skole tilbringe dagen ved Oslo sjøskole, som kommunen har drevet i snart 60 år. Elevene er hentet på fastlandet og tatt med ut til Hovedøya noen få minutter med båt fra Oslo sentrum.

Elevene er delt inn i grupper. Noen av dem skal ro rundt øya. Andre er på krabbebrygga og fisker krabber og småfisk, som alle skånsomt skal settes ut igjen. Mens atter andre over på å ro litt mindre båter inne i bukta der skolen ligger.

Lærer Johan Petersen instruerer dem som skal ro rundt øya; først teori på brygga før to andre

lærere og han ror en runde for å vise hvordan en ror forover, svinger, snur og stopper.

– Dette er min aller første lærerjobb. Tidligere har jeg blant annet vært i Redningsselskapet, sier Petersen før han hopper i en av følgebåtene som skal bistå elevene på roturen.

Elevene har fått med kart med punkter der de skal løse oppgaver. Siden skal de se om svaret er riktig ved å låse opp en kodehengelås.

Tauing

Elevene som over på å ro inne i bukta, trenger også bistand. To gutter har mistet den ene åren. Rektor Dag Ulvin henter åren til dem. Andre får ikke dreis på roingen og må få tauehjelp.

Alle 9.-klassinger i Oslo har vanligvis et tilbud i løpet av året her på sjøskolen, men ikke i år.

– Nei, vi har måttet prioritere dem som kan komme seg til havna uten å bruke kollektivtrafikk. I tillegg til de som er her på de faste opp-

leggene våre, er noen elever her fast én dag i uka. Fire dager i uka har vi elever fra ulike skoler. De har som oftest et praktisk opplegg tilpasset den enkelte. Her er det ingen som spør deg om du skal lese høyt, sier rektor Ulvin.

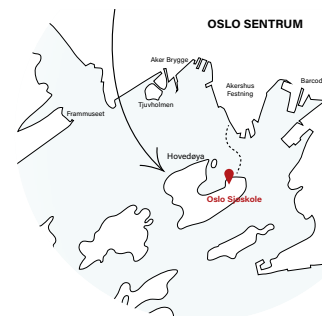
Skolene som har elever fast her ute, betaler for en lærerressurs den dagen i uka elevene er der.

Sjøskolen er kommunal og tilbyr ulike opplegg til elever ved skolene i hovedstaden.

– Vi har måtte tilpasse oss litt. Å drive med livredning med to meters avstand er ikke så lett, heller ikke hjerte- og lungeredning. Vi har laget alternative opplegg. Uansett hvor dårlig opplegg vi har, blir det bra likevel når de får komme hit ut, sier rektor Ulvin med et stort smil.

Fra fjellet til sjøen

Etter at Dag Petter Ulvin hadde vært 38 år ved ulike skoler, dukket det opp en fristende jobb. Han var egentlig en fjellets mann, men nå er

● Oslo sjøskole

Sjøkaptein Jacob Stendal startet skolen i 1959. Kommunen overtok driften i 1961 med Stendal som skoleleder. Grupper med valgfag fiske/sjøfart fikk praktisk undervisning i båten «Spero» med kaiplass i Bjørvika.

I 1973 fikk skolen leie plass innenfor Revierhavnen på Hovedøya. «Sjøvett» ble kjøpt inn som skolefartøy.

På slutten av 1970-tallet begynte skolen med «obligatorisk» sjøvettopplæring av elever på 8. trinn (i dag 9. trinn).

I 1986 flyttet skolen inn i nåværende lokaler på Hovedøya.

I 2003 selges «Sjøvett» etter å ha tjenestegjort som skoleskip i 30 år. Over 100.000 skoleelever i Oslo har i disse årene fått opplæring og kanskje sin første erfaring med sjø og båtliv om bord.

I 2009 startet Oslo Sjøskole med et obligatorisk kurs «Livberging i åpent vann» for 9. trinn. Årsaken var et byrådsvedtak som skal ruste Oslo-skolenes elever til å reagere riktig ved ulykker på/ved sjøen. Dette kom som følge av flere drukningsulykker hvor Oslo-skolenes elever var berørt.

I 2016 fikk Oslo Sjøskole besøk av ca. 6300 elever.

Budsjettet er på 9,7 millioner kroner, hvorav 1,7 millioner er bygningsrelaterte midler. Da er lønnskostnadene til de 15 ansatte tatt med.

«Jeg har det helt topp på jobb.»

Dag Ulvin, rektor ved Oslo sjøskole

rektoren også blitt en dreven sjoulk.

– Jeg har vært her i tre år og har det helt topp. Ingen dager er like. Her har jeg blitt like glad i å være på sjøen også. Jeg deltar i undervisningen, men jeg har jo administrative oppgaver, så jeg får det ikke til hver dag, sier Ulvin.

I likhet med alle har også rektor redningsvest ute. Alle ansatte kurses stadig i livredning og tar ulike sikkerhetskurs. Ingen kommer ut på bryggene uten at redningsvesten er forsvarlig festet.

– Har noe gått virkelig galt noen gang?

Rektor Dag Ulvin husker bare én skade i årene ved skolen: – En elev ble klemt mellom båt og brygge. Hun måtte på legevakta, men skaden var heldigvis ikke alvorlig. Jeg var i kontakt med skolen i etterkant og alt gikk bra med henne. Etter det polstret vi litt flere steder og er ekstra oppmerksomme, så ingen lemmer kommer i klem, sier Ulvin.

De sjekker jevnlig anlegget for steder der

Først er det en teoridel med lærer Jon Petersen før elevene skal sette sjøbein.

Johan Petersen er tidligere sjømann. Ved sjøskolen er han ansatt som skipper og maritim instruktør. Her bistår han elever som trenger tauhjelp.

Kroppsovlingslærer Liesbeth Van Kerckhove har byttet ut gymsalen med utendørsaktiviteter.

elever eller ansatte kan skade seg: – Vi prøver å være føre var. Småskader og skrubbsår oppstår, men det regner jeg som helt innenfor, sier Ulvin.

Jolle på jobb

Lærerne må over et lite stykke åpent vann for å komme seg på jobb. Det går rutebåter ut til øya, men ikke så ofte i vinterhalvåret.

– Vi har en jolle på Vippetangen som vi kjører ut i sammen klokken åtte om morgenen. Så det gjelder å rekke den, forteller Ulvin.

I januar og februar har de ikke opplegg for besøkende elever, bare de som har fast plass.

– Vi pleier å starte opp i mars, hvis det ikke er is. Jeg gleder meg ofte til elevene kommer igjen. De to månedene de ikke er her, bruker vi på vedlikehold. Vi har mer enn nok med å lakkere og pusse båter. Mye skal vedlikeholdes, og det får vi ikke gjort når vi har elever, sier Ulvin.

Fire av de ansatte er fast ansatt som sesongarbeidere. Det vil si at de har et mindre årsverk og ikke møter på sjøskolen når det ikke er elever

der. En som jobber slik, er lærer Liesbeth Van Kerckhove.

Byttet ut gymsalen

Van Kerckhove er utdannet kroppsovlingslærer og synes det er mye bedre å undervise ved sjøskolen enn å utøve yrket ved en ordinær skole.

– Jeg trives best ute og er glad for å slippe å være så mye inne i en gymsal. Nå har jeg også fått fast sesongjobb her. Det betyr at jeg fra desember og ut februar må gjøre noe annet. Det pleier å ordne seg, sier Van Kerckhove.

Hun hopper om bord i en av følgebåtene og oppfordrer et par av lærerne til å være med på ferden rundt Hovedøya.

– Flott opplegg, her er det mulig for alle elevene å få vist seg fra en annen side, sier Ina Bråten, som er med som lærer fra Jordal skole.

De kjappeste bruker om lag en time på å ro rundt øya, de siste båtene får en litt kort lunsj-pause.

«Her er det mulig for alle elevene å få vist seg fra en annen side.»

Ina Bråten, lærer ved Jordal skole

Ny start etter en kjip vår

Hjemmestudier og ingen tilkallingsvakter var ikke den beste avrundingen av Ida Grovens tredje år på lærerutdanningen i vår. Nå er hun klar for høstsemesteret og oppkjøring til mastergraden.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Ida Groven (25) går på den femårige lærerutdanningen, og Utdanning har møtt henne med ujevne mellomrom siden hun startet for tre år siden. Hun studerer ved studiested Drammen ved Universitetet i Sorøst-Norge.

– Det ble en brå overgang da alt stengte i mars, men det har vært greit å jobbe hjemmefra. Det var kjipest de første ukene, for da gikk jeg fra å ha en hektisk hverdag med studievenner og ekstrasjober på skole, til å sitte alene, forteller Ida.

Hun bor på Vestfossen og har i sju år jobbet ekstra ved Vestfossen barneskole. I nedstengningsperioden var det ikke behov for tilkallingsvikar. Da ble det bare studier på Ida.

– En venner seg til det, men det var fint å komme tilbake på jobb da skolen åpnet igjen. Jeg har vært ved noen faste kohorter etter at skolen begynte igjen. Det var godt å begynne igjen, for jeg trives veldig godt på skolen.

Etter at skolen åpnet igjen, ble det mye jobbing. Men studiene er likevel gjennomført som planlagt.

– Nettstudier fungerer greit for en periode. Men jeg savner jo studievennene mine.

Læren om å lære

Ida tok først en bachelorgrad i økonomi, men fant ut at hun heller ville bli lærer. Hun kunne ha valgt den fireårige grunnskolelærerutdanningen, men bestemte seg for å vente for å ta det femårige masterløpet.

– Jeg angreir ikke på det. Fire år hadde sikkert vært greit, men når jeg først skulle i gang med å utdanne meg til lærer, var det like greit å ta en mastergrad. Da slipper jeg å ta det senere, sier Ida.

– Er det noe du savner på studiet?

– Jeg kunne ønsket meg mer didaktikk. Det er

bra å kunne fagene en skal undervise i, men det er også viktig å kunne hvordan en lærer ifra seg. Til tider kan det være veldig avansert matematikk vi skal lære. Det er jo nyttig, men jeg skulle ha ønsket meg mer vekt på didaktikken. Det er så stor forskjell på hvordan den enkelte lærer, og det skulle jeg gjerne ha lært mer om.

Fordypning

I og med at Ida går et masterløp, skriver hun ikke bacheloroppgave. Men fra høsten av er det oppkjøring til mastergraden.

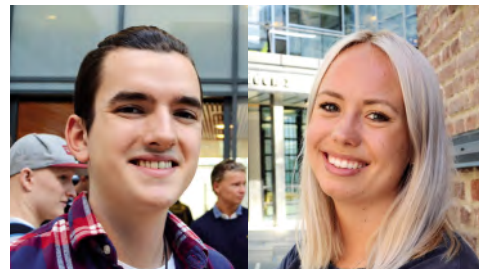
– Det kommer nok til å bli hardt, men det skal nok gå, sier den erfarne studenten, som med bachelorgrad i økonomi allerede har gjennomført seks år med høyere utdanning.

Selv om Ida synes de tre årene på studiet har gått fort, ser hun frem til å bli ferdig.

– Jeg merker at jeg begynner å bli skikkelig giret på å komme meg ut i fast jobb. Det å kunne ha ansvaret helt selv, er noe jeg ser frem imot. Det er jo praksisperiodene jeg liker aller best, så jeg er trygg på at jeg har valgt riktig studium, sier Ida.

– Jeg merker at jeg begynner å bli skikkelig giret på å komme meg ut i fast jobb, sier Ida Groven, som nå tar til på sitt fjerde år på lærerutdanningen.

ARKIVFOTO KARI OLIV VEDVIK

Veien mot ferdig lærer

Med ujevne mellomrom har vi truffet Vetle Velstad og Ida Groven for å høre om studentlivet fra innsiden. Vi følger dem igjennom hele studieløpet.

Petit

Ole Foss

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Rapport fra USA: Skole og mennesker i ghettoen

Læreren kan man i de fleste tilfeller ikke stole på. Han er i de fleste tilfeller hvit og tilhører og representerer «establishment» som skal bekjempes. I enkelte tilfelle har elevene en svart hjelpelærer i klassen. [...] Denne hjelpelæreren er som regel ikke fullt utdannet, men han er svart og bor i ghettoen. Det er til ham elevene kommer med sine spørsmål og problemer. Han er også i stand til å forstå dem og hjelpe dem og snakke til dem på deres «språk».

Norsk Skoleblad
nr. 35/1970

For 25 år siden

Større vekt på nasjonalt fellesstoff

Så konkret at foreldrene skjønner den og så spennende at lærerne får lyst til å undervise etter den. Dette er Hernes' visjon for den nye læreplanen – L97. [...] Fortsatt skal prinsippet om enhetsskolen og elevenes rett til tilpasset opplæring være utgangspunktet, men mye er nytt i forhold til M87. Det gjelder ikke minst vektleggingen av det felles nasjonale lærestoffet. For å sikre at alle elever lærer det samme, uansett hvor i landet de bor, legges det vekt på mer fellesstoff, mindre lokalt stoff.

Skolefokus
nr. 12-13/1995

Litt mer avdempet, takk!

ILL. FOTO RICHVINTAGE/ISTOCK

Er det så mye å bråke for? Altså, i 2020 gjør vi ikke det. Stille, behagelig og komfortabelt, er det ikke slik da?

I gamle dager skulle alt høres, slamres med, knakkes, klaskes, ropes og TYDELIGGJØRES! Fortsatt er det noen som skriver med store bokstaver på FB-postingen sin om noe de virkelig vil ha sagt fra om. Noen er fortsatt tilhenger av raske, klakkende, hørbare skritt. Og noen har utestemme, født til å lede store forsamlinger på en tydelig, klar og kommanderende måte. Dette har i uminnelige tider fått mange til å mene at avdankede militære er de fødte emner til å gå inn i den såkalte lærerstanden. Slik at ungene får litt disiplin inn med skolemjølka. Disiplin har gjort alle tilpasningsdyktige nettopp til det. Di-si-plin!

Men det er som vanlig ikke det jeg skal snakke om. Det er all dempetheten som er kommet smygende inn overalt, i hus og hjem, på jobb og ute i det travle livet. Tør jeg hviske et lavt jippi? Jeg ble SÅ fasinert av å se science fiction-filmer før i tida, da det sa PSSSJ og dørene bare splittet seg. Ah; dette var framtida! Og ja, TV fikk fjernkontroll, garasjeportåpnere fikk vi, rulletrapper og endelig dører som åpnet seg for oss i store varemagasin.

Alt åpnet seg på 1960-70-tallet, og nå tar vi det for gitt at hva som helst åpner seg hvor som helst. Sto det ikke noe om åpenbaringen allerede i Bibelen, da? Mulig jeg tar feil? Det gjør jeg ofte, og en av de typisk smertefulle feilene jeg gjør, er å tro at alle dører skal åpne seg. Å nei da! Boing! Mangel på

Ole Foss
skribent og humorist

FOTO PRIVAT

«Tør jeg hviske et lavt jippi?»

utstråling, eller at døra er manuell? Jeg er ikke i tvil. Ond dør!

Men noe skuffer slett ikke. Skuffer. På kjøkkenene våre og på kontorene, skapdører, regulerbare bilseter eller nye, fantastiske stoler hjemme. Bortsatt fra at lyden PSSSJ mangler, er det litt PSSSJ likevel. Komfyrene våre, alle berøringspanelene, skjermene og smartløsningene. Elegant! Bare å stikke på Power eller Elkjøp, de har alt smart som ikke sier PSSSJ, men som oppfører seg slik.

Men hvorfor i all verden eller i hele Norge er ikke barnehagene og skolene våre blitt mer PSSSJ? Hvor mange ermer har vel ikke heftet seg fast i dumt plasserte dørhåndtak? Hvor mange dører er det vel ikke som fortsatt dunderer og smeller i lange korridorer? Blyantene detter ned på gulvet, bøker klapper, nistelokk knepper, decibølle-klokkene ringer for deg! Det er bare ett dekkende ord for dette, og det er med store bokstaver: HUFF! Ok, jeg skal dempe meg litt.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Tre kameratar klare for skulestart

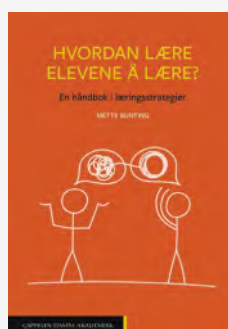
Vesker og sekk er ferdig pakka, og det er klart for eit nytt skuleår for Kåre Steinsland, Kåre Bråten og Knut F. Skuland. Dei er elevar ved Laudal skule i Marnardal i Agder, og biletet er truleg teke i siste halvdel av 1930-åra. Aller kortast skuleveg hadde Kåre Steinsland. Faren hans, Tobias Steinsland, var lærar ved skulen, og ein del av skulehuset var bustad for læraren og familien hans, ifølgje lokalhistorikar Paul Sveinall, som sjølv var elev ved skulen frå 1945 til 1952.

FOTO MARNARDAL/AGDERBILDER.NO TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

 Aktuell bok ANMELDT AV Geir Martinussen, tidligere lærer i grunnskolen i 25 år og lærerutdanner ved Oslo Met i 15 år.

Nyttig håndbok i læringsstrategier

Hvordan lære elevene å lære?

Av Mette Bunting
Cappelen Damm
Akademisk 2020
232 sider

Denne boka kan bidra til å redusere frafallet i videregående skole, ifølge anmelderen.

Dette er en meget aktuell bok som utvilsomt vil være nyttig for svært mange som har tilknytning til skolesystemet. Selv om boka primært henvender seg til lærere og lærerstudenter, vil utvilsomt også lærerutdannere ha svært god nytte av den, og det samme gjelder skoleledere.

Boka har undertittelen «En håndbok i læringsstrategier», og den gir mange gode svar på spørsmålet i tittelen, ut fra en lang rekke nyttige tips og konkrete eksempler, både med hensyn til hvordan elevene lærer og hvordan man som lærer kan hjelpe elevene til å utvikle gode læringsstrategier.

I boka påpekes det hvor betydningsfullt gode læringssituasjoner er for barns og unges liv, og det gis svært gode og utdypende argumenter for dette.

Det legges sterk vekt på at elevene ikke bare skal lære fag i skolen, men at det er minst like viktig at de lærer hvordan de lærer. Det innebærer at de utvikler en forståelse av hvilke læringsstrategier som passer best for dem – i ulike fag og situasjoner. Det påpekes at det ikke holder bare å få en innføring i forskjellige strategier, men at elevene også trenger hjelp til å forstå når de enkelte strategiene bør brukes, og at den aller viktigste læringsstrategien er å tenke over hvordan de faktisk lærer.

Også i læreplanen framheves det sterkt hvor viktig læringsstrategier er:

«Skolen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, forstår sine egne læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis. (...) Ved å reflektere over egen og andres læring kan elevene litt etter litt utvikle bevissthet om egne læringsprosesser. (...) Dypere innsikt utvikles når elevene ser sammenhenger mellom kunnskapsområder, og når de behersker et mangfold av strategier for å tilegne seg, dele og forholde seg kritisk til kunnskap.»

Boka inneholder 14 kapitler, der de fire første gir en grunnleggende og omfattende beskrivelse, og forståelse, av læringsstrategier. Disse kapitlene er det viktig å fordype seg i, før man i de neste fire kapitlene får en meget god gjennomgang av de forskjellige typene læringsstrategier, som omfatter hukommelsesstrategier, utdypelsesstrategier, organiseringsstrategier og kontrollstrategier/metakognitive strategier. Her forklares det også grundig hvordan de ulike strategiene både overlapper og styrker hverandre.

I de neste kapitlene gjennomgås, blant mye annet, hvordan vi som lærere kan hjelpe elevene til å få mest mulig ut av en fagtekst, hvordan vi kan hjelpe dem med utvikling av begreper og begrepsforståelse, og til å bli gode formidlere både skriftlig og muntlig.

Forfatteren poengterer også at læringsstrategier og refleksjon kan utvikles allerede fra barnehagealder. Slik boka

er bygget opp, vil utvilsomt både lærere og lærerstudenter, og også lærerutdannere, inspireres til å planlegge interessant undervisning, som vil styrke elevenes læring og gi positive resultater.

Spesielt for studenter og relativt nye lærere bør noen få strategier velges ut for gjennomgående bruk i undervisningen – og som man gjør seg godt kjent med.

Her er boka til uvurderlig hjelp. Men også for erfarne, og drevne, lærere vil bokas innhold kunne gi mye nytt, og dessuten kunne bekrefte en god praksis.

Leserne finner mange konkrete forslag til praktisk planlegging og gjennomføring av undervisning, tydelig forankret i forskning og teori. Det er et ekstra pluss at bokas forslag konkretiseres både til ulike fag og trinn. Og de mange forskjellige spillaktivitetene som vises og omtales, vil mange finne nyttige.

Etter hvert kapittel følger en oppsummering, og dessuten stilles det en rekke relevante spørsmål til leseren. Det er i den sammenheng interessant at det i boka vises til en studie som konkluderer med at elever som ikke har gjennomført videregående skole, i liten grad reflekterte rundt egen læring. Nok et viktig moment for å sette seg inn i det boka formidler. Ikke usannsynlig vil det å benytte seg av bokas budskap, kunne være med på å redusere frafallet i videregående skole.

De som er interessert i ekstra litteratur omkring dette, vil finne mye spennende gjennom en omfattende litteraturliste.

Grønne tariffavtaler

Redaktører: Jon Olav Bjergene, Inger Marie Hagen
Gyldendal 2020
232 sider

Ny bok om grønne tariffavtaler

I juni kom boka «Grønne tariffavtaler». Den gir innspill til hvordan jobbe tariffpolitisk for å fremme krav med klima- og miljøeffekt. Første del av boken gir bakgrunnsinformasjon om den norske arbeidslivsmodellen, mens del to presenterer aktuelle krav. Alle kravene vil ha miljøeffekt, men estimat på utslippsreduksjoner har bare vært

mulig å gjennomføre for transportkrav.

Redaktører er Jon Olav Bjergene, sekretariatssjef i Unio og Inger Marie Hagen, sosiolog, forsker og førsteamanuensis. Flere bidragsyterne har erfaring fra fagforeningsarbeid, arbeidsrett, økonomi og forskning på klima og arbeidsliv, blant annet.

– Det er veldig få som vet mye om tilfeldighetenes verden

Synes du at vinlotteriet på jobben virker urettferdig? Det stemmer.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Yngve Vogt, journalist i forskningsmagasinet Apollon ved Universitetet i Oslo, er innom Utdannings redaksjon for å snakke om sin nyeste bok, «Tilfeldig? Neppel!».

Hver sjette gang

Som forfatter og journalist ønsker Vogt å gjøre vanskelige temaer fra forskningens verden tilgjengelig for folk flest. Nå vil han altså vise hvordan tilfeldigheter og sannsynligheter styrer livene våre.

– Alt i samfunnet handler om tilfeldigheter, og jeg har skrevet denne boka for å vise hvordan samfunnet og forskere bruker sannsynlighetsregning for å temme tilfeldighetene. La oss tenke på noe så enkelt som et terningkast. Det er tilfeldig hva utfallet blir hver enkelt gang, men gjør man det mange nok ganger, oppdager vi at man får de ulike tallene (1-6) hver sjette gang.

– Det er veldig få som vet mye om tilfeldighetenes verden, derfor har jeg skrevet denne boken. Jeg ønsker blant annet å vise hvordan ulike typer forskning befatter seg med tilfeldigheter.

Vogt har snakket med framstående forskere med titler som partikkelfysiker, klimapsykolog og meningsmålingsanalytiker. De forklarer hvorfor og hvordan tilfeldigheter og «de store talls lov» påvirker alt fra radioaktivitet, klimamodeller og valgdaysmålinger.

– Stokastikk, eller læren om tilfeldigheter, er det vakreste begrepet jeg vet om. Da jeg som ung student i statistikk hadde skjont hva stokastikk var, hadde jeg «stokastiker»

som tittel i telefonkatalogen. Da hendte det at folk ringte for å høre hva dette var for noe, og da fikk jeg anledning til å prate om dette, forteller Vogt.

Det er neppe tilfeldig at det er akkurat Yngve Vogt som skriver denne boka. Hele livet har han vært uvanlig opptatt av tall, noe han blant annet fortalte om i sin forrige bok: «Mattetriks på null komma niks». Som barn ble han oppfattet som en «klassisk nerd» som drømte om å bli verdensmester i hoderegning.

– Veldig, veldig uheldig

Interessen for tilfeldigheter og statistikk har kanskje alltid vært latent, men den ble styrket da faren en gang i året kom hjem med den ferskeste utgaven av Statistisk årbok. Og når han skal trekke frem de beste TV-minnene fra barndommen, er det ikke VM-finaler i fotball eller «da Oddvar Brå brakk staven» han nevner, men snarere opptellingen fra stortings- og kommunevalg, og ikke minst offentliggjøringen av valgdaysmålingen.

– I boka har du et lite kapittel om vinlotterier. Der har vel tilfeldigheter en del å si?

– En ting kan jeg i hvert fall si om vinlotterier: Det er noe av det mest urettferdige som finnes! Tenk deg at dere er åtte ansatte, og at dere lodder ut en flaske vin hver fredag i åtte uker. Det mest rettferdige vil jo være at alle vinner en flaske vin hver, men sannsynligheten for at det blir slik, er bare én av firehundre, eller 0,25 prosent! Det er alltid noen som vinner mer enn andre, og det kan føles svært urettferdig.

– Det har vært utrolig morsomt å

Forfatter og journalist Yngve Vogt forklarer hvordan vi er styrt av tilfeldigheter.

FOTO KARI OLIV VEDVIK.

på fritiden. Jeg har brukt hver ledige kveld, helg og feriedag i halvannet år.

Boka kom ut 12. mars, så timingen kunne ikke vært dårligere. Det var den dagen samfunnet stengte ned fullstendig på grunn av Covid-19-pandemien.

– Det var tilfeldig, og veldig, veldig uheldig, smiler Vogt.

VISSTE DU

at mange barn og unge spiser for lite fisk og sjømat, og dermed går glipp av viktige helsefordeler?

Sammen med deg som jobber i grunnskolen vil Fiskesprell bidra til å spre sjømatglede.

De kostvanene som vi danner oss i tidlig alder har betydning for hva vi velger å spise senere i livet. Derfor gir vi råvarestøtte til innkjøp av fisk i mat- og helsefaget på 6. og 9. trinn, i tillegg til **gratis undervisningsmateriell** med enkle leksjoner tilpasset de nye læreplanene i fagfornyelsen.

Se fiskesprell.no for flere ressurser, og for å søke om råvarestøtte og materiell

fiskesprell.no

Opplæringsloven – en begrensning for samiske barn og unge

Det er vanskelig å forstå hvorfor opplæringslovutvalget ikke foreslår en tilstrekkelig styrking av samiske barns rett til opplæring i og på samisk.

Mikkel Eskil Mikkelsen
sametingsråd (Norske Samers Riksforbund)

FOTO SAMETINGET/KENNETH H.ETTA

Jeg hadde store forventninger til NOU – Ny opplæringslov, men ble dessverre skuffet på vegne av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk. Det er bra at forslaget fra opplæringslovutvalget styrker norske barns rett til opplæring i samiske språk, men jeg hadde ønsket at utvalget hadde lagt mer vekt på samiske barns rettigheter til opplæring i og på samisk. Riksrevisjonen viser med tydelighet at opplæringen ikke kan fortsette som i dag.

Opplæringsloven er et av de sentrale styringsredskaper vi har for opplæring i Norge i dag. Til tross for dette har opplæringsloven begrensninger for opplæring i og på samiske språk. Det kan virke som om opplæringsloven er en diskriminerende lov som avgrenser samiske barns rett til opplæring i og på samisk. Det er en utfordring som står sterkt i kontrast til både internasjonale konvensjoner og tverrpolitisk enighet i Norge i dag. Dermed gir ikke opplæringsloven i dag rom for utvikling av undervisning i og på samisk, og det er en svakhet som også preger det nye forslaget.

En av mine første oppgaver som sametingsråd var å kreve å få samisk representasjon og kompetanse i det nylig nedsatte opplæringslovutvalget. Sametinget vant ikke fram med forslaget, og jeg kan ikke annet enn å konstatere at NOU 2019:18 – Ny opplæringslov bærer preg av manglende kompetanse om situasjonen i den samiske skolen.

Målet med ny opplæringslov er å gi tilstrekkelig fleksibilitet til blant annet elever, lærere, kommuner og fylkeskommuner. I prosessen med

lovforslaget savner jeg en helhetlig diskusjon om hvordan en slik fleksibilitet slår ut når det gjelder opplæring i og på samisk. Hvor er fleksibiliteten når forslaget til opplæringsloven begrenser samiske barns rett til å få opplæring i to samiske språk, all den tid vi vet at dette allerede har skjedd og skjer i dag og har fungert godt? Hvor er fleksibiliteten til skoleeier når loven ikke åpner for at opplæring på samisk kan skje med mindre det blir bedt om i en viss avtale?

Det er ulike argumentasjoner i utvalgets utkast for hvorfor samiske barns rett ikke skal styrkes. Det kan være seg at kommuners selvstyret trumfer internasjonale konvensjoner eller at det er viktigere at samiske barn får sosial stimulans enn at de får opplæring på samisk, og de dermed ikke kan få opplæring i flere samiske språk. Vi har ingen helhetlig vurdering av opplæring i og på samisk. En øvelse kan være å bytte «samisk språk» med «norsk språk» og prøve å se en helhetlig og gjennomgående argumentasjon og vurdering fra mandatet og inn i kapittelet om opplæring i og på samisk.

Det oppstår utfordringer når samiske barns rettigheter skal drøftes, når grunnlaget for revideringen av opplæringsloven og diskusjonene rundt dette på side 1 ikke følger med til side 409. Kapittelet om opplæring i og på samisk ser dermed helt annerledes ut enn resten av forslaget. Når forslaget til ny opplæringslov har en annen innfallsvinkel for opplæring i og på samisk enn øvrige bestemmelser i forslaget, medfører det at opplæringen i og på samisk blir betydelig annerledes. Utvalget har dermed rett i sin vurdering om at opplæringen er skjort og at det er få elever. Hvorfor ikke snu på tankerekken og spørre hvordan opplæringsloven kan sørge for rekruttering til opplæring i og på samisk, eller hvordan vi gjennom opplæringsloven sikrer at elever faktisk blir samiskspråklige? Hvordan kan vi gi kommuner nøklene som sikrer at de lykkes i opplæringen i og på samisk? Hvordan sikrer den foreslåtte regelstyringen til bedre oppnåelse av mål og prinsipper for samiskspråklig

grunnopplæring når vi vet at kommuner har store utfordringer med opplæringen i og på samisk?

Revideringen av opplæringsloven har som mål å plassere ansvaret på riktig sted og sørge for at det finnes tilstrekkelig kompetanse hos aktørene. Det kan virke som at opplæring i og på samisk anses som en nisje og et helt spesielt fagområde. Dermed går opplæring i og på samisk også glipp av diskusjonen riksrevisjonsrapporten viser til, nemlig at kommuner ikke jobber godt nok med noe så elementært som å informere om tilbudet til opplæring i samiske språk. Er det da riktig at statlig forvaltning uten videre kan henvise til kommuner, når utfordringer oppstår for noe så skjørt?

Vi må ta diskusjonen som ligger bak forslaget til opplæringsloven. Opplæringsloven slik den er i dag er et redskap for kommuner og fylkeskommuner som mer begrenser samiskopplæring enn den er en nøkkel til å utvikle undervisningen og sørge for at vi lykkes med målene. Det er vanskelig for meg å forstå hvorfor utvalget ikke foreslår en tilstrekkelig styrking av samiske barns rett til opplæring i og på samisk.

Sametinget inviterer derfor til en egen høringsprosess hvor vi stiller spørsmål om hva som skal til for å forbedre undervisningen i og på samisk. Vi ønsker å se det store bildet fremfor å fortsette i et løp som ikke er bra for samiske barn og unge. Høringsfrist er 1. september, og vi inviterer bredt inn til høringen.

«Det kan virke som at opplæring i og på samisk anses som en nisje og et helt spesielt fagområde.»

Authorised
Education Specialist

Mac motiverer både elever og lærere.

Fagfornyelsen stiller helt nye krav til skoler, lærere, elever og – ikke minst – teknologi. På Hans Nielsen Hauges VGS i Fredrikstad opplever de at Mac bidrar til økt kreativitet og motivasjon for både elever og lærere.

Økt læring

I Kunnskapsdepartementets Strategi for fagfornyelsen definerer de kompetanse som «å tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner.» I denne forbindelsen blir elevenes egen datamaskin et stadig viktigere verktøy og en sentral plattform for selve læringen.

Eplehuset har levert Mac til Hans Nielsen Hauge siden 2014. Alle elevene har en MacBook Air, som de låner i tre år. Deretter kan de som ønsker det, kjøpe ut maskinen til en restverdi.

Christopher Mentzoni, som er administrativ leder ved skolen, mener Mac bidrar til bedre læring.

– Når maskinene fungerer, er det lettere å holde seg engasjert og jobbe produktivt. Vi har ingen lærere som bare står fremst i klasserommet med gammeldags tavleundervisning. Gruppearbeid fungerer sømløst og problemfritt med produktene fra Apple.

Mentzoni bekrefter også at Mac blir viktige for elevene. De fleste velger å kjøpe maskinen etter endt skolegang.

– Vi opplever ingen problemer med Mac i løpet av de tre årene elevene er her, og de fleste kjøper maskinene når de er ferdige på skolen, så de bruker dem også senere på privaten eller i videre studier.

Ressursbesparende

– Hovedargumentet for oss i forhold til å bruke Mac handler om driftssikkerhet og stabilitet, sier Mentzoni. – Her finnes det ikke en stor IT-stab. Vi er to personer som bruker 20 prosent av tiden til IT, og vi har over 200 maskiner og to kopimaskiner – og kopimaskinene krever mer support enn Mac.

Denne erfaringen stemmer godt overens med undersøkelser IBM nylig publiserte, hvor de fortalte at de trengte 7 personer for å supportere 200 000 Mac, mens det var behov for hele 20 personer for å supportere 200 000 PC-er.

Enkel å ta i bruk

Christopher Mentzoni kan fortelle at de hittil har brukt fire timer den første skoleuken til å lære opp elevene i skolens ulike datasystemer. Nå forventer han at de skal kunne gjøre dette enda mer effektivt.

– Vi har valgt en MDM-løsning (Mobile Device Management) fra Eplehuset. Det betyr at vi legger inn en profil på Mac, som sier at: «Første gang du starter opp, så skal du laste ned disse programmene». Vi har ikke hatt dette før, men prisen for slike løsninger er gått ned, og da er det plutselig et alternativ. Dermed kan vi også kjøre en strengere kontroll på maskinene, fordi dette blir teknisk mulig, og fordi det er skolen som formelt sett eier maskinene så lenge elevene går her. Med en MDM-løsning, kan vi blokkere mer for uønskede tjenester da, for å si det litt enkelt.

Problemfri overgang til hjemmeundervisning

Mentzoni forteller at koronapandemien ble et godt bevis på at skolen har valgt rett IT-strategi.

– Da beskjeden kom på en torsdag formiddag om at alle de

videregående skolene i Viken skulle stenge på grunn av korona, tok det mindre enn én time før vi hadde varslet våre om at vi stenger og går over til digital hjemmeundervisning. På fredag morgen var vi oppe og gikk med vanlig timeplan. Det gikk overraskende bra. Fordelen med å ha såpass lik maskinpark er at du ikke får masse rare utfordringer med drivere som mangler, lydkort som ikke fungerer og programmer som ikke støttes. Fungerer det på én maskin, så fungerer det på alle. Det hele har faktisk gått helt smertefritt.

Ikke dyrere med Mac

Forrester gjennomførte nylig en omfattende studie som viste at Mac totalt sett per enhet var over 5000 kroner rimeligere enn sammenlignbare PC-er når man tok hensyn til support- og driftskostnader over en treårsperiode. Når de også regnet inn programvarekostnader, ble besparelsene enda større.

Undersøkelsen viste også at risikoen for hacking og virus ble redusert med 50 prosent ved bruk av Mac.

– Hvis tid er penger da, noe det ofte er i et budsjett i form av lønning til ansatte, forteller Mentzoni, så er vår erfaring at det ikke nødvendigvis er dyrere å ha Mac. De skolene som har Windows-maskiner, sliter ofte mer, for eksempel med virusproblemer og må kjøpe antiviruspakker. Vi har ikke noe antivirus som vi betaler for.

Hyppe skifter

Per-Kristian Kaldal er opptatt av at datamaskinen skal fungere fleksibelt i klassesituasjonen. Han peker på at det særlig i faget samfunnsfag er mange skifter i løpet av en time, og forteller at det er sjeldent elevene bruker Mac hele timen, og like sjeldent at de ikke bruker maskinen i det hele tatt.

– I lange perioder trenger de ikke Mac, men så kan det være at jeg ber elevene bruke maskinen til å hente inn notater eller se på ulike kilder. Mac er rask, og det er bra at den kan lukkes lett og er klar for bruk straks man åpner den igjen.

Enkel tilgang til oppdatert kunnskap

Kunnskapsdepartementet vektlegger hvordan fagfornyelsen skal gi «gode skolefag med relevant innhold», og Kaldal forteller hvordan Mac benyttes flittig i hans timer.

– Det er mye læring i det å kunne fordype seg i ulike kilder, sier Kaldal, og spesielt da digitalt. I hvert fall i samfunnsfag fordi ting forandrer seg, og læreboken er ofte utgått på dato når det gjelder politiske systemer, statistikk og samfunnsfaglige problemer.

Langsiktig investering i læring

Det er svært mange gode argumenter for å velge Mac i undervisningen. Eplehuset har lang og bred erfaring i å være en utdanningspartner for skoleledere, lærere, IT-ansvarlige og elever. På Hans Nielsen Hauge VGS i Fredrikstad bruker alle Mac. Det bidrar til kreativitet, bedre samarbeid og kommunikasjon. Samtidig sørger Eplehuset for sikker lagring, personlig tilpasning og sømløs samhandling. Flere vitenskapelige studier viser at Mac faktisk er et rimeligere alternativ enn den tradisjonelle skole-PC-en.

Hva vil vi med videregående skole?

● Aslaug Fodstad Gourvennec

styreleder i Landslaget for norsk-undervisning (LNU) og førsteamanuensis ved Lesesenteret, Universitetet i Stavanger

● Siv Sørås Valand

daglig leder i LNU og lektor ved Sandvika videregående skole i Viken

● Vibeke Halvorsen Sæther

styremedlem i LNU og lektor ved Thora Storm videregående skole lærerspesialist i Oslo kommune

Videregående skole må få beholde sin rolle som allmennutdanner av ungdom. Den kan ikke reduseres til en transportetappe.

Det 13-årige skoleløpet har fått nye læreplaner som iverksettes denne høsten. «Fagfornyelsen» har blitt til gjennom en åpen prosess, flere høringsrunder og invitasjon til engasjement og involvering. Nå foreligger den såkalte Lied-rapporten (NOU 2019:25) som hadde høringsfrist 1. juli. Utredningen inneholder omfattende endringsforslag om struktur og innhold i videregående skole (vgs) hvorav mange går på tvers av fagfornyelsen.

Lied-utvalget ønsker å skjerpe formålet med videregående skole og gi den en ny struktur med to tydelige mål: studiekompetanse eller yrkeskompetanse. Utvalget ønsker å spisse løpene mot klart definerte sluttkompetanser, blant annet ved å skille ut egne læreplaner i fellesfag for videregående, og å formulere fagenes relevans, verdier og kjerneelementer mer «i tråd med sluttkompetansen». Vi er skeptiske til utvalgets vektlegging av spesialiserte sluttkompetanser der det felles allmenne kunnskapsgrunnlaget nedskaleres.

I rapporten anerkjennes ikke videregående skole som selvstendig allmennutdanner, selv om dette samfunnsoppdraget er viktigere enn noensinne. Utvalget peker selv på sviktende oppslutning om demokrati, økt grad av polarisering og tillitssvikt som viktige utfordringer i vår tid. Påvirkning fra sosiale medier, polarisering, ekkokammer og feilinformasjon er trekk ved samtiden som gir utdanningsinstitusjoner og troverdige redaksjonelle medier særlig viktige roller som kunnskapsformidlere. Vi mener derfor at tidligere spesialisering og mindre felles faglig innhold er en risikabel vei å gå for å møte nåtidens og fremtidens utfordringer.

Hva slags relevans?

Utvalget vektlegger relevans: «Fellesfagene gjennomgås med tanke på enda sterkere relevans for sluttkompetansen i de 2 løpene». Men utvalgets syn på relevans er snevert. Det bør tas høyde for

at et fag eller fagområde kan være relevant i en større sammenheng enn det elevene opplever som relevant under skoleløpet. Dessuten legger fagfornyelsen godt til rette for økt faglig relevans. Det virker forhastet å foreslå en helt ny struktur for fellesfagene før den nye læreplanen er iverksatt. Et konkret eksempel er at 30 prosent av kompetansemålene i fellesfagene på yrkesfag har fått yrkesrettet innhold i fagfornyelsen. Likevel foreslår utvalget sterkere yrkesretting før ny læreplan har fått virke.

Fellesfagene

I utredningen står det: «Utvalget stiller spørsmål ved om fellesfagene skal være felles, eller om de i større grad bør innrettes mot den sluttkompetansen som elevene sikter mot». For studieforberedende programområder mener utvalget at «studiespesialisering bør utgå og erstattes av et eller flere utdanningsprogrammer som i større grad viser retning for elevene». Men faglig spesialisering tidligere i utdanningsløpet er en risikabel vei å gå. For å demme opp for polarisering og sviktende oppslutning om demokratiske prosesser trenger vi felles kulturelle, verdi- og kunnskapsmessige referanser. En grad av felles forståelse av historie, samfunn, kultur og verdier er et premiss for samfunnsdebatt og dialog.

Et argument utvalget legger til grunn for tidligere spesialisering er at elevene på vgs skal møte noe nytt i skoleløpet. Men i fagfornyelsen er progresjonen i gjennomgående fag allerede tydeliggjort. I norskfaget er for eksempel litteraturhistorien fjernet fra 10. trinn, men videreført på videregående. Problemet utvalget peker på, er det alt tatt høyde for.

Norskfaget som eksempel

Norskfaget er ofte gjenstand for engasjement og debatt. Særlig har det vært diskusjoner om forholdet mellom norsk som dannelses- og kulturfag og norsk som ferdighetsfag. Fagfornyelsen legger opp til et balansert forhold mellom norsk som både kultur- og ferdighetsfag. Med fagfornyelsen skal elevene lese flere hele verk, undersøke relevansen av eldre tekster, øve på å skrive

«Lied-rapporten setter fellesfagenes etablerte kjerneelementer, relevans og verdier i spill.»

akademiske tekster, trene opp egne retoriske ferdigheter og bli kritiske lesere og mediebrukere. Innholdet i norskfaget blir ikke mindre omfangsrikt, men planen legger bedre til rette for fordypning og dybdelæring. Lied-utvalget foreslår å redusere antallet norsktimer, noe som vil gå ut over enten fordypning eller innholdsbredde.

Samtidig foreslår utvalget at det skal opprettes et programfag (valgfag) i norsk for «elever som ønsker å fordype seg mer i norsk språk, kultur og litteratur». Vi frykter at det i dette ligger et ønske om å fjerne deler av fellesfaget norsk som omfatter norsk språk, kultur og litteratur og å sette bort denne dannelsesdelen til et programfag som flere skoler ikke en gang vil kunne tilby.

I tillegg ønsker utvalget å programrette deler av

norskfaget fra videregående trinn 2 og at faget skal gjøres mer relevant i snever forstand ved å målrette det mot programområdets sluttkompetanse. Dette må ses i sammenheng med utvalgets forslag om å fjerne utdanningsprogrammet studiespesialisering og å erstatte det med «et eller flere utdanningsprogrammer som i større grad viser retning for elevene». En programretting vil dermed innebære at norskfaget innrettes etter de nye utdanningsprogrammene. Det er sannsynlig at norskfaget får oppgaven med å øve elevene opp i å lese og skrive akademiske fagtekster innenfor hvert enkelt utdanningsprogram, for eksempel innenfor helse eller realfag. Reduksjon i antallet norsktimer, mer programretting av norskfaget både på studieforbere-

dende og yrkesfag, mer vekt på lesing og skriving av akademiske tekster, et snevert relevansbegrep og et voldsomt trykk på en sluttkompetanse rettet mot høyere utdanning eller et yrke, peker mot en dramatisk avskalling av litteratur- og kulturfaget norsk. Utredningen har med dette en sterk slagside mot norsk som ferdighetsfag.

Lied-rapporten setter fellesfagene etablerte kjerneelementer, relevans og verdier i spill. Vi mener at utvalget foreslår spesialisering og faglig ensretting for tidlig i utdanningsløpet og at videregående skole må få beholde sin rolle som allmennutdanner av ungdom i en formende og identitetsskapende livsfase. Videregående skole kan ikke reduseres til en transportetappe.

Optimaliser læring med Mac.

Jobb sømløst på tvers av enheter i samhandling med dine elever.

Authorised
Education Specialist

Les mer på eplehuset.no/skole

Send oss en uforpliktet e-post på skole@eplehuset.no

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/debatt

Arbeidsmiljø

Viktig dom etter snikfilming

I Trøndelag er en elev dømt for å ha snikfilmet en lærer og spredt videoen på sosiale medier, skriver Utdanning 5. juni.

Saken er prinsipielt viktig fordi den viser at lærere har et vern mot å bli utsatt for slike overgrep på jobben. I denne saken var det læreren selv som måtte anmelde eleven. Skolens eneste reaksjon var at eleven fikk én dags utvisning. Den reaksjonen må i seg selv ha vært en belastning for den aktuelle læreren.

I den mediehverdagen vi har nå, er det viktig at lærere kan være trygge på at de blir tatt alvorlig og at de har en arbeidsgiver som står opp for lærernes rettigheter, spesielt i de sakene der det er blitt begått potensielt straffbare handlinger mot lærere. Selv om skolen har ansvar for å iva-

reta elevenes rettigheter, må ikke det komme i konflikt med lærernes krav på et trygt arbeidsmiljø og ivaretagelsen av lærerens autoritet og rettssikkerhet.

Heldigvis fikk den aktuelle læreren, som var medlem av Norsk Lektorlag, hjelp av sitt forbund og støtte fra Utdanningsforbundet Trøndelag. I tingretten ble eleven dømt til en bot på 7500 kroner, subsidiært fengsel i 14 dager. Jeg håper dommen åpner opp for at arbeidsgiver tar mer ansvar for lærernes arbeidsmiljø og anmelder i tilfeller der lærere blir utsatt for lignende overgrep.

Thom Jambak

sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet

Thom Jambak håper dommen etter snikfilmingen fører til at arbeidsgiver tar mer ansvar for lærernes arbeidsmiljø og anmelder i tilfeller der lærere blir utsatt for lignende overgrep.

ILL.FOTO ANDREAS HALDORSEN/WIKIMEDIA COMMONS

Bemanning

Drømmebarnehagen

Jeg drømmer om en barnehage. Den vi fikk smake på i tiden med «koronabarnehagen». Og med «smake på» mener jeg en ørliten smakebit av verden som den en dag kan bli. Forhåpentlig mens du fortsatt er i barndommen din. Jeg drømmer om en barnehage som har mulighet til å dele inn i små overkommelige grupper, hele dagen, som du kan utfolde deg i leken sammen med. Fordi det er til ditt beste, ikke fordi vi må på grunn av et virus. En barnehage som kan endre på gruppene om vi ser at du trenger andre utfordringer, uten å måtte tenke på smittevernet først. Deg først, alltid.

Den barnehagen hvor personalet er de samme når du kommer som når du går hjem. Den barnehagen der du har kortere eller like lang arbeidsdag som personalet, slik at du slipper å bli utslitt til du kommer hjem. Fordi en full arbeidsdag er mer en nok tid på jobb for dem som er voksne, men ennå er det noen som tenker at det samme ikke gjelder for barn. Fordi du slapp å kjempe om oppmerksomheten. Fordi personalet hadde tid til å leke sammen med deg og dine venner. Ikke liksomleke, men faktisk leke, leke på ekte. Fordi en forutsigbar hverdag gir deg trygghet som ikke kan måles i penger. Den kan du bare øse av inni deg selv. For at du skal få tro at akkurat du er god nok som du er.

Jeg drømmer om den barnehagen som gir deg

muligheten til å leke sammen med gode venner, og som gir deg erfaringer som du kan bruke til å stå stødig i deg selv. I dag og i morgen.

Den barnehagen hvor personalet har arbeidsdager som gir dem energi til å være med deg og videreutvikle den leken som dere begynte på i går. Den barnehagen hvor personalet får muligheten til å ha veiledning, møter, plantid og pause, uten at det er du som betaler prisen i færre tilgjengelige ansatte. For at personalet skal kunne videreutvikle seg selv, slik at de blir bedre til å være sammen med deg. Å forstå dine behov, og å reflektere over deres praksis.

For å kunne realisere denne drømmen trengs ikke mye. Det eneste som trengs, er politikere som evner å se hva barnehagen betyr for barndommen. Én ting de kan vite om de vil, er at å investere i en god barndom vil aldri være dårlig økonomi.

Vær så snill, kjære politikere ... å åpne opp øynene, våg å se det vi som jobber i barnehagen allerede ser. Alt vi ønsker, er å være der for barna våre, sånn på ekte sammen med dem.

Karoline Thaddeus | pedagogisk leder

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Barnehage

Vi må ikke tillate at stadig nye pålagte oppgaver skjer på bekostning av leken, mener Mona Hammer Olsen.

ILLFOTO SILJE KATRINE ROBINSON

Vi må gi rom til lek

Lek er bra! Lek er viktig! Barna opplever og skaper mening gjennom leken. De lærer, erfarer, prosesserer og bearbeider. I barnehagen har personalet et viktig ansvar for å legge til rette for, støtte og fremme leken. Likevel kan det i løpet av en travel barnehagehverdag være vanskelig. Jeg sitter med en følelse av at rammefaktorer som tid, personale, møtevirsomhet og arbeidsoppgaver påvirker muligheten for en god og varig lek.

Å starte en lek sammen med andre barn kan være hardt arbeid. Å bli værende i, samt videreutvikle leken krever tid og rom uten nevneverdig mye avbrytelser. Leken utvikler seg etter nye impulser og ideer. Ingen vet hva som skal skje videre fordi leken er spontan. Den er her og nå, og den utvikler seg og lever videre med barna som regissører. Denne prosessen kan ikke foregå i fem minutter mens vi venter på at frokosten skal bli ferdig, eller mellom to aktiviteter. Det er leken selv som lager veien videre, og det er nettopp

denne det skal legges til rette for og lages tid til.

Det er mange andre pedagogiske aktiviteter og viktige gjøremål i barnehagen, og jeg mener overhodet ikke at vi skal se bort fra disse. Men vi må heller ikke tillate at stadig nye pålagte oppgaver skjer på bekostning av leken. Så utrolig stor del av barnas læring og utvikling har sitt utspring i leken, og dette kan vi rett og slett ikke lukke øynene for. Tvert imot – vi må la leken ta tilbake sin plass i barnehagen. For vi er vel alle enig om at lek er viktig, og at det er en stor del av barnehagens innhold? Da må vi også tørre å skyve andre viktige gjøremål til side, og gi det rommet til lek som faktisk behøves.

Mona Hammer Olsen

ELEVKANALEN

Hele Norges læremiddelportal

ALLE FAG PÅ ETT STED

Dagens nyheter

Junioraktuell

Voksenopplæring

Levende fagsider

Få gratis prøvetilgang
på elevkanalen.no

Fylldig innhold til grunnskole, vgs og voksenopplæring

- Aktuelt
- Tilpasset
- Tverrfaglig
- Flere leverandører
- Komplette undervisningsopplegg

Elevkanalen.no

● Lærerutdanning

Grunnskolelærerutdanninger på masternivå er en seier

På Utdanningsnytt.no 28. juli kunne man lese dosent emeritus i pedagogikk Kirsten Margrethe Limstrands betraktninger om lærerutdanningen i et historisk perspektiv. Ifølge Limstrand har vi mistet mye på veien fra toårige lærerutdanningene på 1960-tallet til dagens femårige grunnskolelærerutdanninger på masternivå. Jeg tror ikke utviklingen de siste årene har ført til tap. En integrert master for grunnskolelærerutdanningene på masternivå er en seier. En seier for elevene, en seier for foreldrene, for utdanningsløpet og for lærerprofesjonen.

Pedagogstudentene, vi som organiserer landets lærerstudenter, har i mange år jobbet for at grunnskolelærerutdanningene skulle gå fra å være fireårige til å bli femårige masterutdanninger. Vi deler Utdanningsforbundets syn om at de fleste lærere i framtida vil ha mastergrad. Vi mener fremtidens lærere skal være masterutdannede, fordi vi vil ha en skole der læreren har høy faglig, didaktisk og pedagogisk kompetanse. Barna og elevene våre vil vinne på at vi er trent i kritisk tenkning på høyt nivå, at vår utviklingskompetanse er med oss i alt vi gjør, og at vi har med oss høy kompetanse om å utvikle og motta ny kunnskap.

Gjennom masterutdanningene vil vi styrke evnen til å bygge relasjoner med elevene og til å være kulturformidlere, ikke miste den. Vi mener det er en feilslått antagelse at vi er på vei mot en skole som kun består av faglærere uten relasjoner til elevene sine. Vi synes det er synd at Limstrand tegner et bilde av at det er et motsetningsforhold mellom masterutdanning og studentenes relasjonskompetanse.

Grunnskolelærerutdanninger på masternivå er ikke en del av problemet, de er en del av løsningen. Nylig har en internasjonal rådgivningsgruppe levert en rapport med sine råd om videreutviklingen av grunnskolelærerutdanningene. De poengterer at den nye grunnskolelærerutdanningen har et stort potensial, men at det trengs både tid til at lærerutdanningsreformen skal få virke, og at det må bevilges mer penger. Vi må alltid strekke oss lenger for å utvikle alle lærerutdanningene våre. Vi må satse på bedre praksis. Gode praksisstudier skapes ikke av lærerutdanningene alene, men må oppstå i samarbeidet mellom partene, og kloke hoder med et felles mål for øye. Da kan vi sammen skape gode lærerutdanninger med en sterk, auto-

«Vi som i fremtiden skal utgjøre lærerprofesjonen og stå i front av utvikling, tror masterkompetansen vår vil være uvurderlig», skriver Pedagogstudentenes leder Elise Håkull Klungtveit.

FOTO PS

nom lærerprofesjon, som er til det beste for barna og elevene i fremtidens skole.

Det ligger i pedagogikkens natur at den skal være i kontinuerlig utvikling, ikke isolert fra sin fortid, men likevel på vei mot fremtiden. Vi som i fremtiden skal utgjøre lærerprofesjonen og stå i front av utvikling, tror masterkompetansen vår vil være uvurderlig. Vår masterkompetanse skal bidra til at vi som utgjør profesjonen i dag og i fremtiden står rusta til å lede utviklingen. Da er vi avhengige av at profesjonen vår, arbeidsgiverne våre og lærerutdanningene drar i samme retning. En retning der lærerprofesjonen får mulighet til å utvikle seg innenfra. Da tror vi masterkompetansen er en nøkkel.

Elise Håkull Klungtveit

leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

● Praktisk-estetiske fag

Korleis blir eksamen er best utan ball?

Det er kanskje sært å trekkje den tidlegare landslagsspelaren i fotball Øyvind Leonhardsen inn i ein diskusjon om innføring av eksamen i dei praktisk-estetiske faga i ungdomsskolen. Men den tidlegare profesjonelle fotballspelaren kunne fått ein svak karakter på individuell eksamen i kroppsøving. Han hadde ord på seg for å vere best utan ball.

Utdanningsdirektoratet vil frå komande skuleår innføre eksamen i dei praktisk estetiske faga; musikk, kroppsøving, kunst og handverk og mat og helse. Det vil seie at elevane skal kunne bli trekt ut til eksamen, og ikkje berre få fastsett karakter av faglærar. Intensjonen til direktoratet er å styrke desse faga, å setje desse faga også i fokus. Men viss alt skal i fokus, er som kjent ingenting i fokus. Problemet er at gode intensjonar ikkje alltid fører gode resultat. Individuell eksamen i desse kollektive og dannande faga vil kunne øydeleggje undervisningsforma og undergrave intensjonen bak dei praktisk-estetiske faga. Framlegget vil føre til endå meir teori i grunnskolen og mindre praktisk pedagogikk. Fleire av elevane som allereie slit, vil miste praktiske arenaer med læringsglede. Fråfall i vida-regående skule heng òg saman med grad av opplevd meistring og fagleg utvikling i grunnskolen.

I kroppsøvingfaget vil individuell eksamen kunne bli eit sprang attende til fortida, med måling, tal og stoppeklokke. Då gir vi karakter på det som kan talfestast, ikkje det viktige med faget. I lagidret-

ILLFOTO PAAL SVENDSEN

for dei som

tane heng individuelle ferdigheiter saman med kollektiv samhandling. Det er den kollektive samhandlinga som er viktigast; det å gjere sitt beste for at fellesskapet skal lukkast – det å vere best utan ball. Innføring av eksamen kan diverre føre til at undervisninga etter kvart blir retta inn mot det som elevane kan bli vurdert i på eksamen. Musikkteori, musikkhistorie og instrumentlære er sentralt. Men samspelet er ofte det kjekkaste for fellesskapet og elevane si trivsel, meistring og læring. Sjølsagt er det ikkje berre kollektive mål med dei praktisk-estetiske faga. I kunst og handverk skal elevane mestre ulike stilartar, verktyg og arbeidsmetodar. Det er både teori og praktisk kulturhistorie. Men nokre fag må vere gode «nok» fag på skulen utan at elevane skal bli trekt ut til eksamen.

Professor Paul Otto Brunstad skriv i bloggen sin den 8. mai i år i innlegget «Måltidet i barnehage og skole som demokratibyggning» at måltidet og bordfellesskapet både er kulturen og demokratiets vogge. Det er fellesskapet rundt måltida som skil menneske frå dyra. Det er her vi trenar oss på å vente, utsetje egne behov og dele goda. God bordskikk bidreg til å skape haldningar som samlivet med andre menneske er heilt avhengig av. Faget mat og helse handlar både om teoretiske oppskrifter, praktisk utøving og eit sunt kosthald. Men kanskje er det skulen sitt viktigaste fag? I grunnskulen ser vi teikn på at familielivet er hektisk for mange,

med lekser, trening, aktivitetar, sosiale treffpunkt nær sagt døgnet rundt, både for store og små. Dersom livet i familien blir like travelt som ein «flyplass», og fellesskapet rundt måltida smuldrar bort, då blir danninga og oppsedinga i skulen endå viktigare. Målet med dei praktisk-estetiske faga må vere å bygge karakter, ikkje å gje karakterar. Vi kjem truleg ikkje tettare på dei overordna kollektive måla med folkehelse, livsmeistring, demokratibyggning og medborgarskap gjennom individuell eksamen i dei praktisk-estetiske faga.

Claus Røynesdal

rektor ved Voss ungdomsskule

Rett på sak

● Utdanningsforbundet

Nytt pensjonistråd – hva nå?

● **Unni Hegstad**

leder i det sentrale pensjonistrådet i Utdanningsforbundet

FOTO PRIVAT

Utdanningsforbundet må invitere de andre forbundene til felles politikk i Unio og omforent innsats for våre framtidige pensjoner.

Det nye sentrale pensjonistrådet i Utdanningsforbundet ble oppnevnt i april, og vi hadde vårt første digitale møte 3. juni.

Med bare to videre fra det tidligere rådet hadde det vært nyttig med et fysisk møte. Det er jo underlig å velge leder og nestleder når man ikke har møtt hverandre.

Men etter møtet er jeg som nyvalgt leder, optimistisk. Alle medlemmene har lang erfaring som tillitsvalgte i ulike verv i organisasjonen, samt erfaring med pensjonistarbeid.

På landsmøtet i november 2019 ble det fattet flere vedtak som kan ha betydning for pensjonistmedlemmene i Utdanningsforbundet. På tross av motstand fra det daværende sentralstyret, er nå pensjon med i formålsparagrafen, og leder av rådet deltar på sentralstyremøtene med tale- og forslagsrett.

Landsmøteflertallet ønsket mer vektlegging av pensjon og vedtok blant annet følgende: «Utdanningsforbundet vil arbeide for at løpende pensjoner ikke underreguleres og at arbeidstakerorganisasjonene får forhandlingsrett i trygdeoppgjøret. Levealdersjusteringen av pensjonene har svært uheldige konsekvenser for mange arbeidstakere, blant annet svært mange av Utdanningsfor-

bundets medlemmer. Utdanningsforbundet må jobbe for endringer i folketrygden hvor levealdersjustering fjernes, og hvor løpende pensjoner ikke underreguleres.»

Dette klinger bra i en pensjonists ører, som også er opptatt av de yngre årskullene som må stå lenge i et stadig tøffere arbeidsliv for å få en anstendig pensjon. Selv om yngre årskull vil rammes i større grad av pensjonsreformen, bidrar dagens pensjonister også til innsparing i statskassen. I årets trygdeoppgjør må kravet være i tråd med landsmøtevedtaket.

Vår erfaring er at pensjonistene og medlemmene i de andre Unio-forbundene er på linje med Utdanningsforbundets vedtatte pensjonspolitik. Utdanningsforbundet må invitere de andre forbundene til felles politikk i Unio og omforent innsats for våre framtidige pensjoner. Her er det også grunnlag for allianser med pensjonister utenfor våre forbund. Brede allianser behøves om vi skal nå fram overfor en stat, som først og fremst prioriterer innsparing og reduserte pensjonsutgifter, og ikke en rettferdig inntektsutvikling for pensjonistene.

Landsmøtet vedtok også: «Pensjonistene i Utdanningsforbundet er en voksende gruppe. Utdanningsforbundet vil evaluere gjeldende ordning med pensjonistråd på alle tre organisasjonsnivå samt den generelle valgbarheten, for å skaffe grunnlag for å utvikle og sikre pensjonistmedlemmenes representasjon i organisasjonen.»

Arbeidet med denne saken skal visstnok starte i høst og pensjonistråd, og pensjonistmedlemmer må selvstøtt involveres.

Analytisk observasjon av elevers matematiske tenkning

● **Janne Fauskanger**
 Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk, Universitetet i Stavanger
FOTO PRIVAT

Deltakerne i etterutdanningsprosjektet samarbeider i lærings- og utviklingsprosesser med utprøving av matematikkundervisning og utvikler dermed evnen til analytisk observasjon.

i undervisningen. Slik undervisning forutsetter at lærerne behersker analytisk observasjon. I MAM-prosjektet øver en på analytisk observasjon gjennom læringsprosesser.

Læringsprosess

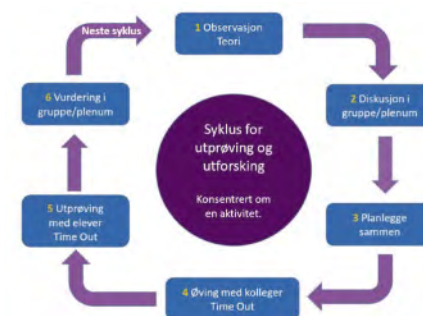
I MAM ble 30 matematikklærere fra mellomtrinnet invitert til å delta i ni fulle læringsprosesser (figur 1) i en periode på to år.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | tonelileng@icloud.com

Etterutdanning med målsetning om å utvikle læreres kapasitet til å observere, analysere og respondere på elevers matematiske tenkning (elevers tenkning) fremheves i forskningslitteraturen (Goldsmith, Doerr, & Lewis, 2014). I nye læreplaner for Fagfornyelsen utfordres læreren til nettopp dette. Knyttet til ett av kjerneelementene skal for eksempel elevene «utforme egne resonnement både for å forstå og for å løse problem. (...) elevene grunngir framgangsmåter, resonnement og løysingar og beviser at desse er gyldige» (Utdanningsdirektoratet, 2019). Når elever skal utforme egne resonnement og begrunne framgangsmåter, utfordres læreren til å observere, analysere og respondere på elevers tenkning (analytisk observasjon, noticing på engelsk).

Profesjonell analytisk observasjon knyttes til ulike praksiser som har konsekvenser for hva lærere ser og gjør, og selv om disse praksisene tar årevis å lære, er læring mulig i etterutdanning. Utvikling av egen evne til analytisk observasjon gjennom etterutdanning er altså både viktig og mulig.

I etterutdanningsprosjektet Mestre Ambisiøs Matematikkundervisning (MAM¹) samarbeider lærere og lærerutdannere i prosesser med utprøving og utforskning (læringsprosesser, se figur 1). Ambisiøs matematikkundervisning bygger på noen viktige prinsipper, eksempelvis at elever er opptatt av å skape mening og bør få like muligheter til å lære viktige matematiske ideer og tenkemåter. Mål med MAM er å sette ambisiøse mål for elevenes læring, samt å utvikle evnen til å bygge på elevers tenkning i undervisningen. Matematikklærere utfordres til å engasjere seg i elevenes tenkning, stille spørsmål, observere og vurdere elevenes resonnement, språk og argumentasjon og bygge på dette

Figur 1: MAM læringsprosess (fra <https://www.matematikkenteret.no/kompetanseutvikling/mam/hva-er-mam>).

Hver prosess består av seks trinn: 1) Forberedelse gjennom å se en film om gjennomføringen av en bestemt undervisningsaktivitet, samt lese artikler. 2) Lærerutdanneren leder en diskusjon av filmen og artikkelen. 3) Lærere planlegger sammen en undervisningsaktivitet for elever. Lærerutdanneren veileder. 4) En av lærerne gjennomfører en øving med lærerutdanneren og de andre lærerne som elever. Alle kan be om pause for å stille spørsmål, eller for å komme med alternative forslag til hva læreren kan si eller gjøre. 5) Den samme læreren prøver ut undervisningsaktiviteten med elever. Alle kan be om pause for å stille spørsmål, eller komme med forslag til hva læreren kan si eller gjøre. 6) Lærerguppen analyserer utprøvingen med lærerutdanneren som veileder.

Her vil diskusjon av utprøvingen være i fokus (punkt 6). Et rammeverk utviklet av van Es (2011) er benyttet i analyser av diskusjonene. Dette rammeverket er utviklet for å få tak i både hva lærere observerer og hvordan de gjør det, samt hvilket nivå disse observasjonene er på. Van Es deler inn

«Matematikklærere utfordres til å engasjere seg i elevenes tenkning»

¹ Mer om MAM på <https://www.matematikkenteret.no/kompetanseutvikling/mam>.

feminin-
in er.
fem, femten,
snart, femten

5

$$5 = \frac{5}{1}$$

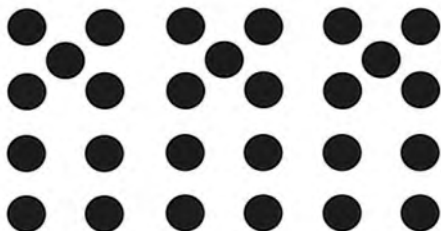

K

analytisk observasjon i fire nivå: basis, blandet, fokusert og utvidet. Rettes oppmerksomheten mot hele klassen eller lærerens undervisning, er den analytiske observasjonen på lavere nivå enn om enkeltelever eller sammenhengen mellom undervisning og elevers læring er i fokus. Deskriptive og evaluerende kommentarer representerer lavere nivå av observasjon, mens høyere nivåer karakteriseres ved vekt på elevers tenkning. I denne sammenheng vil kun eksempel som illustrerer funn fra analysen presenteres.

Hva og hvordan lærere observerer

Eksemplet er fra en diskusjonsøkt på syv minutt fra tredje samling. Aktiviteten i denne lærings-syklusen er et kvikkbilde (figur 2). Kvikkbilder er designet for å engasjere elever til å visualisere antall og til å danne mentale representasjoner av et antall. Uten tid til å telle blir elever invitert til å forklare og diskutere hvilken strategi de brukte for å finne antall prikker i kvikkbildet.

Figur 2. Kvikkbilde.

I planleggingsøkten diskuteres mål for økten. Konklusjonen blir at målet skal være distributive egenskaper ved multiplikasjon. Deltakerne håper at undervisningen legger til rette for at noen av elevene skal si at de ser antallet prikker som $3 \cdot 5 + 3 \cdot 4$ og at andre ser det som $3 \cdot 9$ (eller $3 \cdot (5 + 4)$), slik at de kan bruke disse to strategiene til å diskutere distributivitet. I utprøvingen er dette to av forslagene elevene kommer med.

I diskusjonsøkten diskuteres både elevers tenkning og hvordan de responderte/kunne ha respondert på elevers tenkning. Noen utsagn tyder på analytisk observasjon av lavere nivå (for eksempel «Elevene var også veldig flinke til det (å forklare)»). Men, utsagn som kan knyttes til analytisk observasjon tyder i stor grad på at diskusjonsøkter i MAM inviterer til høyere nivåer av analytisk observasjon. Slike eksempler vil derfor trekkes

frem her. van Es (2011) knytter høyere nivåer av analytisk observasjon til at fokuset er på forholdet mellom elevers tenkning og undervisning, og mot slutten av diskusjonsøkten har vi et eksempel. Deltakerne diskuterer eksemplene de brukte knyttet til distributivitet i oppsummeringen, og på tavla står det følgende under hverandre: $16 \cdot 4 = (10 \cdot 4) + (6 \cdot 4)$ og $32 \cdot 6 = (30 \cdot 6) + (2 \cdot 6)$. De diskuterer om de fikk klart nok frem den distributive lov for multiplikasjon, og en lærer (L1) starter diskusjonen ved å si hva vedkommende pleier å gjøre i egen undervisning:

L1: Hvis du hadde skrevet, eller hvis du hadde satt en pil ned fra 16 og sagt «16 er jo 10 pluss 6». Du skrev det jo der borte (viser til $(10 \cdot 4) + (6 \cdot 4)$), men hvis du hadde satt det i en parentes under 16 der.

Veileder (V): Nei, jeg ville heller, jeg tror jeg heller bare fortsatt jeg.

L1: Ja, du ville bare fortsatt?

V: Det er jo det som er hele poenget. For jeg tenkte på det (mens undervisningen pågikk), men gjorde det ikke. Det er det som er greia og.

L2: Skrive videre «er lik 10 pluss 16, parentes».

V: 10 pluss 6, ja.

L2: Ja, 10 pluss 6 (læreren som har undervist skriver $= (10 + 6) \cdot 4$ bak $(10 \cdot 4) + (6 \cdot 4)$).

V: For den savnet jeg. Det er litt dårlig gjort å si det nå, men jeg tenkte at det ikke var noe poeng å si det da (i undervisningen) heller.

Flere: Ja.

L1: (Går opp til tavla). Ofte så bruker jeg, jeg bruker piler og sånt, og hvis jeg hadde gjort noe sånt (i min undervisning) før jeg går videre hit (peker på $(10 \cdot 4) + (6 \cdot 4)$). (...) «16 hva er det for noe da? Det er jo det samme som en tier og 6» (skriver $(10 + 6)$ under 16). Da hadde du på en måte, da hadde du fått det det (peker på $(10 + 6)$ ganger 4).

V: Men, da kunne du like godt ha skrevet den bortover da, før den andre (peker på $(10 \cdot 4) + (6 \cdot 4)$ på tavla).

L1: Ja. Så den siste her, ja (peker på $(10 + 6) \cdot 4$ på tavla).

V: At du kunne tatt den $((10 + 6) \cdot 4)$ i midten der, det kunne vi gjort. I stedet for, jeg skjønner hva du mener med å skrive det under. Men, nå er det jo nettopp den der med bruk av likhetstegnet vi skal vise.

(...)

L1: Ja, for da er du inne i den siste loven (distributivitet).

Deretter fortsetter diskusjonen om hvordan distributivitet synliggjøres i det som står på tavla. Basert på at elevene var opptatt av at 4 skulle stå til slutt $((10 + 6) \cdot 4)$, diskuterer deltakerne videre hvor viktig det vil være å også diskutere kommutativitet med elevene, at $(10 + 6) \cdot 4 = 4 \cdot (10 + 6)$. Her foreslår veileder at hun heller ville trukket inn et nytt eksempel $(7 \cdot 43)$ for at det her vil være mer naturlig å sette $43 = 40 + 3$ enn å «dele opp» 7, og dermed omgrupperes (lærerne sier «deles») det andre tallet naturlig i dette eksemplet, noe som vil gi $7 \cdot 43 = 7 \cdot (40 + 3)$.

Analytisk observasjon på høyt nivå knyttes til vekt på sammenhengen mellom undervisning og elevers læring (van Es, 2011). Gjennomgående i MAM-prosjektets diskusjonsøkter er diskusjoner av sammenhenger mellom undervisning (inkludert planlegging og øving) og elevers tenkning, slik elevers tenkning har kommet til uttrykk i selve undervisningen. I eksemplet ovenfor er det detaljer ved undervisningen som diskuteres, som hvordan en kan få klarere frem både distributive og kommutative egenskaper ved multiplikasjon i undervisningen. Denne pedagogiske diskusjonen tar utgangspunkt i elevers tenkning observert i undervisningen.

Avrundning

Eksempelet er representativt for alle diskusjonsøkter i MAM, og tyder på at deltakere i lærings-sykluser får mulighet til å prøve ut og diskutere, og dermed lære profesjonell analytisk observasjon. Med referanse til spesifikke observasjoner fra klasserommet diskuterer deltakerne observasjonene og de foreslår alternative pedagogiske valg en kunne gjort i undervisningen. Diskusjoner som dette knyttes av van Es (2011) til det høyeste nivået av analytisk observasjon. Basert på dette vil jeg anbefale kollegier, som vil utvikle sin kompetanse i analytisk observasjon, til å lese mer om MAM-prosjektet og de etterutdanningsmuligheter deltakelse i lærings-sykluser kan gi.

Kurs og etterutdanning

barnehage • SFO/AKS • grunnskole • videregående skole • voksenopplæring

NÅ OGSÅ
NETTKURS

for deg
som arbeider
med barn
og ungdom

BRO
AOF

www.bro.aof.no

Referanser:

Goldsmith, L. T., Doerr, H. M., & Lewis, C. C. (2014): Mathematics Teachers' Learning: A Conceptual Framework and Synthesis of Research. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 17(1), 5-36.

Utdanningsdirektoratet (2019): Læreplan i matematikk for 1.-10. trinn. <https://www.udir.no/lk20/mat01-05>.

van Es, E.A. (2011): A Framework for Learning to Notice Student Thinking. I M.G. Sherin, V.R. Jacobs, & R.A. Philipp (red.): *Mathematics Teacher Noticing. Seeing through Teachers' Eyes* (s. 134-151). Routledge.

Foto: Adobe Stock

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Stillingsannonsen blir eksponert her:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- Lenke i nyhetsbrevet fra utdanningsnytt.no
- På Facebook-siden: facebook.com/laererjobb.no

For spørsmål og bestilling
kontakt Mona Jørgensrud

Epost: mj@hsmedia.no

Telefon: 911 73 473

Lærerjobb.no

STILLINGSPORTALEN I UTDANNINGSSEKTOREN

Minneord

● Eva Baumann

Rett etter pinse fikk vi den triste beskjeden om at vår tidligere kollega Eva Baumann døde pinseaften.

Eva var medlem i Norsk Lærerlag, forløperen til Utdanningsforbundet, fra 1976. Fra 2006 var Eva tillitsvalgt på heltid i Utdanningsforbundet Oslo, i det som da het seksjon skoleledere. Som tillitsvalgt på fylkeskontoret hadde hun flere verv, først som styremedlem, deretter som nestleder og fra 2006 til 2012 som leder for seksjon skoleledere. Som leder av denne seksjonen var hun også medlem i Utdanningsforbundet sentrale lederråd. Hun var også delegat på organisasjonens landsmøter i 2006, 2009 og 2012.

Eva ble tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Oslo etter å ha vært rektor i Oslo-skolen i mange år. Som rektor valgte Eva noe så sjeldent som å delta i det offentlige ordsiftet om norsk skole. Eva var opptatt av skolens brede samfunnsmandat og ga stemme til dem som var kritiske til at New Public Management og et smalt læringssyn fikk prege Oslo-skolen. Hennes engasjement og kunnskap ble lagt merke til, og mens noen nok ikke likte at en rektor deltok i den offentlige debatten, var det andre som lyttet og satte pris på hennes tydelige stemme; trolig var det derfor hun i 2006 ble medlem i det regjeringsoppnevnte Bolstad-utvalget som hadde til oppgave å utarbeide nye formålsparagrafer for skole og barnehage.

Eva var valgt inn i fylkestyret i Utdanningsforbundet Oslo først og fremst for å ivareta skoleledernes interesser og lønns- og arbeidsvilkår, men Evas engasjement var mye bredere. For Eva var ingen oppgave for stor og ingen for liten. Hun hadde nok en ekstra interesse for de yngste barna i skolen og for ledere og læreres yrkesetikk. Eva var derfor en svært viktig bidragsyter i arbeidet for å utvikle, og senere forankre Lærerprofesjonens etiske plattform blant våre medlemmer. I

dette arbeidet ble Evas bidrag etterspurt også utenfor Oslo.

Eva likte å samarbeide, hun likte å gjøre andre gode, og hun likte at vi fikk fremdrift i saker. Hun tok derfor stort ansvar og jobbet ofte utover sene kvelder, slik at vi var et skritt eller flere videre til neste møte. Eva hadde stor arbeidskapasitet og høy arbeidsmoral, og når vi andre kanskje sneik oss til en ekstra kaffe, satt Eva ofte med døra lukket og jobbet fordi det alltid var en viktig oppgave hun ville gjøre ferdig før hun tok seg en pause sammen oss andre. Eva fikk og tok stort ansvar, det er nesten umulig å trekke fram en oppgave eller et område hun ikke engasjerte seg i; det strekker seg fra budsjett- og tariffarbeid til personalnemnd og profesjonsetikk. Eva var en allrounder, en som gikk løs på oppgaver med interesse og glød, og som leverte det hun hadde lovet.

Eva var et skolemenneske, og som rektor gjennom mange år kunne hun skole, og sammen med personlige egenskaper, som raushet, evne og vilje til å se ting fra flere sider, se helhet og omdanne tanker og ideer til handling, var Eva en uredde og dyktig tillitsvalgt, en verdsatt kollega og venn som mange av oss så opp til, søkte til, og lærte av.

For mange av oss på fylkeskontoret ble Eva mer enn en kollega, hun ble en god venn. I vårt kontor-felleskap delte vi historier fra våre liv, ikke minst om våre barn og for Eva, ikke minst barnebarna. Gjennom disse samtalen følte vi nesten at vi var hos Karoline på Nesodden eller på besøk hos Øyvind i Berlin. Vi kunne le så tårene trillet, men også ha gode seriøse samtaler om livet i stort og smått. Eva delte av sin livsvisdom og livsglede, hun var et interessant menneske å snakke med. Eva evnet å lytte og balanserte elegant mellom å utfordre og gi støtte. Eva var et sprudlende, klokt og vakkert menneske som det var lett å bli glad i.

FOTO PRIVAT

Våre tanker og dype medfølelse går til Evas nærmeste familie, til hennes barn Karoline og Øyvind, til hennes samboer Gunnar og til hennes tre øyestener Vilde, Sunniva og Ingrid.

I takknemlighet over Evas innsats som tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Oslo, over årene som kollegaer og for mange gode minner lyser vi fred over Eva Baumanns minne.

På vegne av Utdanningsforbundet Oslo
Aina Skjefstad Andersen
leder

UTDANNINGS
FORBUNDET

PÅ MIN SIDE KAN DU ADMINISTRERE DINE ABONNEMENT

Er du medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet, får du medlemsbladet **Utdanning**. I tillegg får du et valgfritt tidsskrift innen ditt arbeidsfelt. Ønsker du fagbladet **Spesialpedagogikk**, er medlemsprisen 150 kroner i året. På **Min side** kan du enkelt bestille og endre dine abonnemnt.

Min side på udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsbladet Utdanning

• **Aktuelt navn** | 8 Kristin Schultz skal lede elevene • **Aktuelt** | 20 Der fritids og skole spiller på lag
• **Intervju** | 26 Statsråd rett inn i virus-stormen • **Innspill** | 34 Sårbare barn og korona-sinte voksne

UTDANNING

De siste nyutdannede på to år:

Snart blir det lærertørke

Utdanning

Alle Utdanningsforbundets medlemmer mottar bladet Utdanning gratis.

Bladet er for alle som er engasjert i utdanning, oppvekst, utdanningspolitikk og pedagogikk, og det er et av landets mest leste fagblader. Bladet kommer ut 14 ganger i året.

Tidsskriftene kommer ut fire ganger i året

Bedre Skole

Bedre Skole er et faglig-pedagogisk tidsskrift for lærere, skoleledere og alle andre med interesse for skole.

Første steg

Første steg er et faglig-politisk tidsskrift for barnehagelærere, styrere, studenter og andre med interesse for barnehage.

Yrke

Yrke er Norges eneste tidsskrift om yrkesopplæring rettet mot yrkesfaglærere, rådgivere, skoleledere, opplæringskontor og lærebedrifter.

spesialpedagogikk0120

Abonner på Spesialpedagogikk

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt. Bladet inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger.

Vi publiserer fagstoff om barn, ungdom og voksne med ulike vansker som f.eks.: sosiale- og emosjonelle vansker, psykisk utviklingshemming, ADHD, autismespekterforstyrrelser, Tourettes syndrom, lese- skrive og matematikkvansker, syns- og hørselsvansker, fysiske funksjonshemminger mm. Bladet kommer ut seks ganger i året.

Medlemspris 150 kroner i året (ordinær pris 500 kroner).

Min side

Spørsmål om ordningen?

Kontakt

Medlemsservice

Tlf.: 24 14 20 00, tast 2
betjent 08.00-15.00

Epost:

medlem@udf.no

Ikke medlem, men vil abonnere på bladene?

Send epost til:

abonnement@utdanningsnytt.no

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 1. september:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

SPILTE I CASA- BLANCA		▼	POR- SJON	▼	SOLDAT (STAR WARS)	▼	PROSE- SJON BRUNSTIG	SJARM	▼	LUFT- VEIS- VIRUS	PLUSS LENGDE- MÅL	▼	YTE	▼	RUSSISK ELV
BRA PROGRAM- MERINGS- SPRÅK		▶			VOKSE FR. PRE- SIDENT			▼	MUSIKER MENTE 4. TONE			EN CAPRINO LYS			
ORDNE SPISTE				SPRIT DEN- GANG			FOR- HENG NATRIUM			RUBID- IUM	▶		FRA NIKKEL		LIK
				GUDINNE KURS					5 ML		KLAGER FISK				
PERMU- TABEL RISIKO	▼	SA	▼	FOR- HAND- LINGER	▼	AKTIVITET GIFT MED FIINBECK	KJØPSOPSJON LØSE STRÅ SOM RAKES SAMMEN				▶		ORDENS- KARAK- TER		
▶								BODØ- AVIS UTSLETT				GRUNN- STOFF 92 LIDELSE	FOR- TALTE HAGL		
MANISK		SPRIT SVAKT					BYLL				TV-PRIS			PARTIK- LER	
▶				SAMLING				SLAGER			VELSMA- KENDE ARGE				
DRIKK	▶					DEKKE						21. BOKSTAV I GRESK	UTLØP ELV OG BY		
KAN BENSIN VÆRE	▶		STERKT DEN 2. UKJENTE		RADON	DRES- SERT		LEVERTE		DAN BROWN- ROMAN					
SLETTE STATS- MANN	▶					STRØM	TYSK MYNT 1924-1948	LEVER EKSI- STENS		PERSON SOM AVSLÅR					
▶			LIDEL- SER				HOVED- STAD PÅ DOMI- NICA			MOTSATT TILBAKE		EKS BIL- MERKE HIPPI			
▶				POP ROCK- GRUPPE REGNET			BYGE TEST- SETT			KLAGE- SANG IKKE			SPRET- TER	KVEL- STOFF	
SLIT	YPPERLIG TREPLEIER					PLANTEN PRONO- MEN				HITTIL BUTIKK- KJEDE				EN RUSH (LIVER- POOL)	
SELSKAP SLANGE			FRYD BILEN			RETNING KONGE		KOM- MUNE AVSLAG				INFORMASJON FREMSTILT PÅ EN FORDEL- AKTIG MÅTE			
▶			DANSE- BEVE- GELSE						HORN- PLATE				HALVAPE BITTER- HET		
BY BENIGN					REP	TYPE SVING BYRÅ	CIRKA	TOPP- KORT		KVINNE- NAVN SVAK			ENSOM GLOSE		
▶						NAVNE- DAG 18.5. FUGL			HUNDE- EIER LAGER					RAR	
FARGE- MODELL				KJENDIS- HUND PARTI			INSTRUMENT JAPANSK STATSMINISTER			BEHAND- LING UDELT				GIFT MED CARL IVAR	
MOD- ERNE			SKINN SOLGUD			KLOKKE	FANTOM- ETS KONE LEKER			HÆRENE OSS					
▶				HEGREM 2020	VALUTA 4. TONE			CELLER				3. TONE	SKINKE KALIUM		
BLÅ- FARGE	▶								VIK						

For mye lønn

Kan arbeidsgiver foreta trekk i lønn hvis arbeidstaker har fått utbetalt for mye?

En arbeidstaker fikk over en periode på et halvt år utbetalt for mye lønn av sin arbeidsgiver. Da arbeidsgiver oppdaget feilen, ble feilutbetalingen krevd tilbakebetalt.

Arbeidstaker klagde saken inn for sivilombudsmannen og fremholdt at arbeidsgiver måtte bære det økonomiske ansvaret for feilutbetalingene. Arbeidstaker viste blant annet til at feilen var begått av arbeidsgiver, mens arbeidstaker selv hadde vært i god tro om at lønnen var korrekt. Arbeidsgiver mente på sin side at arbeidstaker var forpliktet til å gi beskjed dersom det oppsto feil ved lønnsutbetaling. Dette framgikk av en klausul inntatt i arbeidsavtalen. Ettersom arbeidstaker ikke hadde fulgt prosedyren i arbeidsavtalen mente arbeidsgiver at arbeidstaker selv hadde ansvaret for feilen.

Arbeidsgivers adgang til å kreve tilbakebetaling av for mye utbetalt lønn reguleres av ulovfestede regler om tilbakesøking av erlagt ytelse (condictio indebiti). **Etter denne læren skal spørsmålet om det foreligger et tilbakebetalingskrav vurderes konkret på bakgrunn av en helhetsvurdering.** I vurderingen vil både hensynet til å bevare situasjonen uendret på tross av feilen (oppgjørshensynet), og behovet for å korrigere feilen (korreksjonshensynet), stå sentralt. Relevante momenter i rimelighetsvurderingen vil blant annet være om henholdsvis betaleren og/eller mottakeren var i aktsom god tro, fordringens art, graden av innrettelse, hvem som er skyld i feilen, beløpets størrelse og tiden som har gått fra feilutbetalingen fant sted til den ble oppdaget.

Hvorvidt inndrivning av et tilbakebetalingskrav kan skje gjennom lønnstrekk, er regulert i arbeidsmiljøloven. Av arbeidsmiljøloven paragraf 14–15 annet ledd bokstav c fremgår det at «trekk i lønn og feriepenger kan ikke gjøres unntatt (...) når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale».

I den ovennevnte saken uttalte ombudsmannen følgende om tilbakebetalingskravet:

«Selv om partene i denne saken ikke bestrider at det er utbetalt for mye lønn, gir ikke dette arbeidsgiver automatisk et tilbake-søkningskrav. Hvorvidt det foreligger et krav på tilbakebetaling av lønn må avgjøres konkret, i tråd med den ulovfestede læren om condictio indebiti. Ombudsmannen kan ikke se at Y har foretatt en konkret helhetsvurdering av om det var rimelig å kreve den feilutbetalte lønnen tilbakebetalt fra klageren.»

Om adgangen til å inndrive et eventuelt krav gjennom trekk i arbeidstakers lønn viste ombudsmannen til at dette ikke kan skje uten en skriftlig avtale med arbeidstaker, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 14–15 (2) c. Ombudsmannen uttalte under henvisning til tidligere uttalelser:

«I de tilfeller det foreligger skriftlige generelle forhåndsavtaler om adgang til å gjøre trekk i lønn i forkant av feilutbetalingen, hvilket har vist seg er en relativt vanlig standardklausul innenfor det offentlige, mener jeg det er grunn til å anta at denne avtalen bare vil kunne danne grunnlag for trekk der det i tillegg foreligger en erkjennelse fra arbeidstakeren om at det foreligger et krav på arbeidsgiverens hånd jf. også bestemmelsen i bokstav e) om erstatningskrav. I tvistesituasjoner der det ikke er erkjent at det foreligger et krav på arbeidsgivers hånd, vil en generell forhåndsavtale om trekk etter mitt syn ikke kunne gjøres gjeldende.»

Ombudsmannens uttalelser i denne saken er i tråd med tidligere praksis. Likevel er uttalelsen en viktig påminnelse om at arbeidsgiver ikke har adgang til å foreta trekk i arbeidstakers lønn uten at det foreligger en skriftlig avtale om dette. En generell klausul om tilbakebetaling i den enkeltes arbeidskontrakt er ikke tilstrekkelig som skriftlig avtale i denne sammenheng.

«Arbeidstaker selv hadde vært i god tro om at lønnen var korrekt.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | 1. nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Formuleringer endrer ikke skolen

Skolen starter opp i disse dager, med en ny og ambisiøs læreplan. Lærere skal tolke og planlegge, både sammen og hver for seg. Mange forventer at elevene skal «ta igjen det forsømte» etter vårens nedstenging. Skolens oppdrag er mangfoldig, så «det forsømte» kan være både grunnleggende ferdigheter, fag, dannelse og sosial kompetanse. Hva som skal prioriteres, er opp til hvem du spør.

Jeg liker at det er mange meninger om skolen, i vårt demokratiske samfunn heier vi på meningsmangfoldet. Samtidig blir det stadig mer tydelig for meg at vi må samle oss om det viktigste i skolen. Nei, jeg mener ikke grunnleggende ferdigheter, selv om disse er viktige nok. Jeg mener at vi må samle oss om en retning for alle prosjektene og kompetansene.

Det er én oppgave i vårt samfunn, i vår tid, som er viktigere enn alle andre: Vi må skaffe oss kunnskap, holdninger og vilje til å omstille oss til et bærekraftig levesett. Dette gjelder for hver enkelt av oss, og for samfunnet. Hvilken rolle skal skolen spille i dette arbeidet?

Dette var tema på et seminar i regi av Klimahuset og Utdanningsforbundet mandag 10. august. For meg ble seminaret en bekreftelse på at vi har formulert gode målsettinger for skolen. Fagfornyelsens gjennomgående temaer er bærekraft, demokrati og livsmestring, og disse skaper en god ramme. Det finnes også mye kunnskap om hva som skal til for å arbeide godt og systematisk med klima- og miljøspørsmål i skolen. Men dette er på langt nær nok!

Både elever, lærere og forskere rapporterer at bærekraftsspørsmål slett ikke preger skolevirkeligheten. Det finnes gode praksiser, men de er spredt på enkeltskoler, og de drives fram av ildsjeler. Det holder ikke!

Utdanningsforbundet vedtok på sitt landsmøte å gjøre et taktiskifte i arbeidet med klima og bærekraft. Akkurat nå tror jeg at vi bør dreie vår oppmerksomhet fra målsettinger over til handling

som springer ut av ledelse og styring av skolen. Hva skal til for at godt arbeid med klima og bærekraft blir den viktigste kvalitetsindikatoren for skolen?

Stor kompetanse var samlet på Klimahuset, og jeg nevner blant flere: Astrid Sinnes, en av våre fremste forskere på feltet utdanning og bærekraft, Snorre Nordal, lektor ved Ski videregående skole og vinner av Utdanningsforbundets klimapris i 2019. Også Kristin Schultz, leder i Elevorganisasjonen, var innledningen ble det pekt på noen forutsetninger for skolens arbeid med bærekraft:

1. Ledere, lærere og elever må kunne arbeide tverrfaglig.
2. Ledere må etterspørre og bruke lærernes kunnskap og engasjement. Lærere må ha et stort handlingsrom i valg av innhold og metode. Og de må invitere elevene med på beslutninger om innhold og metode.
3. Tid og penger er det viktigste uttrykket for prioritering – ikke målformuleringer.
4. Skolene må åpne seg mot lokalsamfunn og storsamfunn. Skolen kan være et nav, eller et knutepunkt for organisasjoner, enkeltindivider og næringsliv.
5. Hver skole må bli en arena der elevene i praksis får erfare løsninger på klima- og bærekraftsutfordringer.

Som profesjon må vi lærere tilegne oss kunnskap om klima og bærekraft, og vi må utvikle tverrfaglig didaktikk som gir gode og praktiske undervisningsprosjekter. Vi må skaffe oss kunnskap om organisasjoner og enkeltpersoner som kan bidra. Vi må slutte å tro at skolen kan skape alt engasjement hos elevene. Skolen har en viktig oppgave med å gi plass og retning for det engasjementet som mange elever allerede har.

Alt dette er bare mulig hvis også nasjonale og lokale utdanningsmyndigheter velger å prioritere riktig. I framtida bør initiativer som får merkelappen «løft», «satsing» eller «innsats», og som det finnes en budsjettpost for, ha som mål å utvikle utdanning for bærekraftig utvikling.

«Hva skal til for at godt arbeid med klima og bærekraft blir den viktigste kvalitetsindikatoren for skolen?»

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Av: Vigdis Alver, Eli Kristine Korsmo, Stig Brusegard, Ragnhild Christine Lind og Marianne Aagedal

Søk klimaprisen - vinn 50.000 kroner

Har din barnehage, skole eller lærerutdanningsinstitusjon gjort en ekstra innsats for klimaet? 22. september er søknadsfrist for årets klimapris.

Vinnere av Utdanningsforbundets klimapris skal være til inspirasjon for andre.

- Vi oppfordrer så mange som mulig til å søke, og vi håper at oppmerksomhet rundt prisen kan inspirere og motivere. Klimasaken er en av vår tids aller viktigste saker, og vi som utdanner barn, unge og de som selv skal bli lærere kan utgjøre en stor forskjell, sier Utdanningsforbundets Steffen Handal.

- Bærekraftig utvikling er ett av de tre tverrfaglige temaene i de nye læreplanene. Vi håper det vil bidra til at det blir lagt enda større vekt på klima-, miljø- og sosiale spørsmål, og at arbeidet blir mer systematisk.

Alle kan søke

I 2019 vant Rusvik naturbarnehage på Karmøy og Ski videregående skole i Akershus.

Naturbarnehagen har drivhus, kjøkkenhage, frukttrær og blomsterbed hvor barna får innsikt i plantenes livssyklus og verdi. Skolen har egen prosjektkoordinator for prosjektet «Grønn innovasjon i skolen».

Alle barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner i Norge kan søke om prisen.

Kriteriene

Prisens mål er at den skal virke motiverende og fremme arbeidet med utdanning for bærekraftig utvikling i hele utdanningsløpet. Den deles ut på Utdanningsforbundets klimaseminar 28. oktober.

En prisvinner må tilfredsstille minst ett av følgende kriterier:

- Ha integrert arbeidet med klima og bærekraft som del av barnehagens, skolens eller lærerutdanningsinstitusjonens virksomhet.
- Ha bidratt aktivt med å finne fram til eller øke bevisstheten om løsninger på klimautfordringene. Løsningene kan gjerne være lokale og eksempelvis knyttet til energibruk, avfall, innkjøp eller transport.
- Ha utmerket seg med å se klima, økonomi og sosial utvikling i sammenheng.

Kurs

For skoleledere

1. september blir det webinar for skoleledere. Blir koronapandemien en «Game Changer»? spør Richard Gerver, tidligere rektor og prisbelønnet foredragsholder fra Storbritannia. Forbereder vi elever godt nok for morgendagen? Vil skole og samfunn endres etter pandemien? Møt også skolelederne Katti Anker Teisberg og Ann Sørum Michaelsen med egne erfaringer. Moderator er leder Tormod Korpås fra Utdanningsforbundets lederråd. Gratis og åpent for alle.

Tidlig innsats og livsmestring

7. september arrangerer vi webinar om tidlig innsats og livsmestring. Hvordan forstå og praktiserer barnehagelærere ulike verktøy og metoder, hvordan reflekterer de rundt barn som strever, og hvordan kan barn oppleve metoder som belønning og tenkepause? Førsteamanuensis i pedagogikk ved Dronning Mauds Minne, Monica Seland snakker med seniorrådgiver i Utdanningsforbundet, Morten Solheim. Gratis og åpent for alle.

Fagfornyelsen og norskfaget

15. oktober er det nettkurs om fagfornyelsen og norskfaget. Mange mener mye om hva norsklærerne burde gjøre, men få har undersøkt hva de faktisk gjør. Astrid Roe og Marte Blikstad-Balas diskuterer funn fra en av de største klasseromsstudiene i norskfaget, LISA, der forskere filmet en uke med undervisning på åttende trinn i 47 ulike klasser. Gratis og åpent for alle.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Mobbeombudenes beste råd

I Norge har alle fylker et mobbeombud som skal bidra til at barn og elever får ivarettatt sine rettigheter og til et trygt og godt miljø i barnehage og skole. Vi ba dem gi av sine beste råd. Du finner råd fra alle fylkenes mobbeombud på udf.no.

Skolen og barnehagen er utrygg for dem som mobbes og krenkes. Her er råd mot mobbing fra mobbeombud landet rundt.

STUDENT: Ungdommens ting kan være dekket under din innboforsikring, også i studentboligen.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Innboforsikring på studenthybel?

Det er studiestart, og med vår innboforsikring er tingene i podens hybel også dekket.

Forsikringen gjelder barns hybel på studiested i Norden, så lenge de er studenter. Den dekker brann, tyveri, vann- og naturskade på innbo og løseøre med inntil tre millioner kroner per skade. Er barnet ditt medlem av Pedagogstudentene tilbyr vi en egen studentforsikring til kun kr 996 i året. Den inneholder både innbo-, reise-, uføre- og ulykkesforsikring.

Les mer om innboforsikring og studentforsikring på udf.no.

Kjerstin Owren, Oslo

• Holdninger

Søkelys på voksnes rolle og holdninger i stedet for på tiltak mot barns aggresjonsprofil og personlighetsegenskaper. Dette inkluderer felles barnesyn.

• Samarbeid

Undersøk samarbeidskvalitetene mellom voksne og barn i og utenfor barnehage/skole. Det betyr vektlegging av dialog, respekt for synspunkter, fleksibilitet og åpenhet der samarbeidets fokus alltid er barnets beste.

• Tilhørighet

Fokus på sosiale prosesser i lek, i friminutt/frilek og i læring, og i alle situasjoner hvor relasjoner etableres og opprettholdes. Vær tilhørighetsfremmende i alle ledd.

Anni Rogstad og Eva Bueie Nygård, Innlandet

• Erkjenn at det forekommer

Krangling, uenigheter og krenkelser er en del av sosialt samspill. Alle som jobber med barn i gruppe opplever dette. Ingen kan si at det ikke foregår hos oss.

• Erkjenn at du som leder av barnegruppa må gripe inn

Voksne kan bidra til mobbing om de er passive eller overser krenkelser. Utsagn som «slik er det å være en del av ei gruppe» og «dette må du lære deg å tåle» bidrar til at krenkelser går over til systematisk mobbing. Om voksne reagerer på krenkelser, er det effektivt for å hindre at mobbing utvikler seg.

• Vær profesjonell, ta ansvar

Det er voksnes ansvar å bygge et trygt og godt miljø. Gjør et bevisst arbeid for at barn/elever og

foreldre skal bli godt kjent. Gjør det du kan for å hindre grupperinger og klikker. Demp barn/elever som tar stor plass, og bidra til at de usikre får mer plass. Ikke gå i forsvar/ta det som kritikk når barnehagen/skolen får vite at noen ikke har det trygt og godt. Svar «takktak for at du sier ifra – jeg skal undersøke saken», og gjør det!

Kristin Øksenvåg, Møre og Romsdal

• Omsorgsfull kontroll – tydelig, forutsigbar og varm gruppeledelse

Læreren er den viktigste rollemodellen for barn/elever og må være bevisst på at det skjer sosial læring i alle situasjoner. Hvordan enkeltbarn og situasjoner møtes, viser hvilke verdier, holdninger og standarder som skal prege samhandlingen. God klasseledelse skaper trygghet og gir dårlige vekstvilkår for utenforskap og mobbing.

• Bli godt kjent og bygg relasjoner

MOBBING OG KRENKELSER: Mange barn og elever har en utrygg hverdag. Fylkenes mobbeombud gir råd om hvordan dette kan bekjempes.

FOTO MOSTPHOTOS

Alle har behov for å bli sett, anerkjent og respektert. Det er viktig for barn/elever å ha en god relasjon og også føle seg likt av voksne. Lærere/ voksne må dyrke fram en kollektiv «vi»-følelse, der alle har omsorg og empati for hverandre. De må ha felles forståelse av hva mobbing er, og kunnskap om samspillmønster og gruppedynamikk som kan føre til utrygt miljø og mobbing. Ved å være tett på kan voksne avdekke dette tidlig og snu en uheldig utvikling. Voksne har alltid relasjonsansvaret.

• Sats på foreldresamarbeid

Et trygt og godt miljø avhenger av at foreldre og barnehage/skole drar i samme retning. Foreldre må anerkjennes som en ressurs, man må se nytten av samarbeid og sette av tid til det. Ledelse/lærerne må legge til rette for møteplasser preget av dialog, likeverdighet og medvirkning. Med enkle organisatoriske grep kan man legge til rette for at

foreldrene blir bedre kjent. I en trygg samarbeidsrelasjon kan ansatte og foreldre utvikle felles normer som gjelder både i barnehage/skole og fritid.

Erik Songe-Møller, Agder

• Ledere

Hør med de ansatte om hva de vil teste ut. Fordel ansvarsområder, ikke oppgaver. La disse overlappe hverandre slik at ingen blir alene. Vær tilgjengelig for hjelp og støtte. Lag en plakat på personalrommet med bilde, telefonnummer og teksten «RING MEG!».

• Ansatte

Vis at du tar ansvar. Gå all-in for noe du vil teste ut, og gjør deg erfaringer. Hvis du trenger hjelp, kom med løsningsforslag.

• Alle voksne – og viktigst

Sett deg på huk og søk innsikt i barnets magiske

verden så ofte du kan. La barnet føre samtalen, og lytt nøye til det barnet har å fortelle.

Lasse Knutsen, Nordland

• Lokale partnerskap

Nordland har en prosess med å få kommuner til å etablere lokale partnerskap. Mobbing skjer ikke bare på en isolert arena, men i barnehage, skole, fritids- og idrettsklubber, på nett og ellers. Barnehage/skole er de eneste som er lovpålagt å gjøre noe med mobbing, men vi er mange som må ta vår del av ansvaret. Å få med alle skoler, barnehager, idrett, fagforeninger, politikk og andre lag/foreninger i lokalsamfunnet til å lage konkrete og målbare forebyggende tiltak, gjør at alle som har med barn/unge involveres – og at det blir en felles satsning. Utfordre kommunene til å jobbe for å få det til. Mobbeombud kan hjelpe til.

• Relasjonsbasert klasseledelse

Å bygge relasjoner tar tid og er viktig for å fange opp det som ikke er bra i et læringsmiljø. Den ideelle voksenrollen er å være autoritativ, en voksen som er klar og tydelig og samtidig bygger gode, trygge relasjoner med elever og viser omsorg. Slike relasjoner har en dempende effekt på mobbing.

• Et godt hjem-skolesamarbeid

Dessverre blir ofte kommunikasjon mellom skole/hjem brutt når skolens håndtering av en mobbesak ikke møter foreldrenes krav/ønsker. La aktivitetsplanen være dokumentet som sikrer medvirkning fra elev/foresatte, men også dialog. Det er mange eksempler på at aktivitetsplan bare sendes til foreldrene uten at de har fått være med i prosessen. Uten medvirkning blir det tillitsbrudd og kommunikasjonen uteblir.

Ellen Fjermestad, Rogaland

• Klassemiljø

Skole og barnehage må kontinuerlig jobbe med og sette søkelys på et inkluderende og raust miljø.

• Kompetanse

For at det over skal lykkes med, må samtlige ansatte og ledelse i barnehage, skole og sfo/aks ha kompetanse (sitte på skolebenken, samt i praksis) i hvordan man skal arbeide. Det må brukes tid og penger på å bygge og vedlikeholde kompetansen.

• Forståelse og holdninger

Skole- og barnehageeiere og ansatte må ha en kultur og forståelse for viktigheten, betydningen og hvor avgjørende dette er for å lykkes i det forebyggende arbeidet mot krenking og mobbing fra både barn og voksne.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemstilbud

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemstilbud. Flere av tilbudene gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene dine kan du, og de du er glad i, sammen få en litt tryggere hverdag og en litt bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset deg i ditt yrke og de ulike livsfasene du er i.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no/medlemstilbud

Husk studentforsikring

Som medlem av Pedagogstudentene kan du bestille vår knallgode studentforsikring. Den inneholder både innbo-, reise-, ulykkes-, og uføreforsikring. Døgnåpen helsetelefon og psykisk helsehjelp er også inkludert.

Prisen er kun 996 kroner i året.

Les mer på udf.no/studentforsikring

UTDANNINGS
FORBUNDET

Nå har ditt eget hotell fått spa!

Nå har vi endelig åpnet vårt spa, så kom og unn deg litt egentid med deilige behandlinger som pleier kropp og sjel. Som medlem av Utdanningsforbundet så har du store rabatter på opphold, kun 295,- pr natt. Hotellet omtales ofte som en skjult perle og kan i tillegg til vårt spa by på både naturopplevelser og kulinariske opplevelser som får deg til å våkne til liv igjen.

- en opplevelse

hurdalsjoen.no

63 95 96 00